

זה השער לד'

קונטרס

ויקרא שמו בישראל

לעורר לב אחב"י על גודל המכשול של
כינויים בשמות הגוים והמסתעף לזה

ונקרא הקונטרס הזה „ויקרא שמו בישראל“
ע"ש החרוז שאומרים בעת ברית מילה
שאו נותנין להנימול שם הקודש שלו
ומתנין בפני כל הקהל שיקרא בשם
ישראל הזה ולא אחר.

פעיה"ק ירושלם תובב"א

שנת תשל"ב לפ"ק

מפתח הפרקים

- פרק א: שמות בני ישראל
(עמ' ז"ח)
- פרק ב: שמא גרים
(עמ' ט — טו)
- פרק ג: נפש חיה הוא שמו
(עמ' טז — כב)
- פרק ד: החכמה בקריאת השמות
(עמ' כג — כו)
- פרק ה: קריאת השם ע"י רוח הקדש
(עמ' כז — כט)
- פרק ו: שמות ישראל — שמותיו של הקב"ה
(עמ' ל"א)
- פרק ז: ונקראה בשם
(עמ' לב-לג)
- פרק ח: שני שמות לאדם — שם הקדושה ולהיפך
(עמ' לד — לח)
- פרק ט: ויקרא בהם שמו ושם אבותי
(עמ'לט — מו)
- פרק י: וכשם ישראל ימונה
(עמ' מז — נא)
- פרק יא: כשמות אשר קרא להן אביו
(עמ' נב — נד)
- פרק יב: שם ולשון הקודש
(עמ' נה — נט)
- פרק יג: שנויי שמות ערכי הקודש
(עמ' ס — ע)

הקדמה

ישתבּח הכורא ויתפאר היוצר אשר גאלנו מטומאת ארץ מצרים וכחר בנו מכל עם ומכל לשון ונתן לנו את תורתו הקדושה.

והנה אחד מהדברים שבזכותו יצאנו ממצרים הוא שלא שינו את שמם (ויקרא רבה פל"ב) ולכן אמרתי כי טוב ללקוט באמרים מה שהורונו חז"ל ורכותינו הקדושים בענין שמות בני ישראל, אשר השם הוא הנשמה, וכל חיות האדם הוא ע"י השם שמזדמן כפי ההורים בהשראה עליונה בכחינת רוח הקודש, כמבואר בפנים הספר.

ובספרי שאר ישוב עה"ת כ' לפרש דברי הספר חסידים (סימן תתשל"ט) וז"ל: לפיכך סמך זה ספר תולדות אדם לפסוק לקרוא בשם ה' לקרוא לנער בשם ד', שהוא שמו של יהודי עכ"ל, עפ"י הנ"ל שיסוד גדול לקדושת הילד היוולד לקרוא לו שם יהודי, שכל שם יהודי הוא שם ה', ככיכול שהשם הוא החיות של האדם כמאה"כ ויפח באפיו נשמת חיים והנשמה היא חלק אלקי ממעל, ועיקר שם על הנשמה, וז"ש הם"ח לקרוא לנער בשם ה' שהוא שמו של יהודי, שכל שם של יהודי הוא ככיכול שם קודש משמותיו ית' ושורש של האדם בקדושה [עיין לקמן פרק ו']. וראיתי למפרשי ס"ח שיצאו למרחוק מן הפשט לפרש דבריו הקדושים בזה, ומה שפירשנו נראה שזה פשוטו בע"ה.

ועפ"ז צריך לבאר בנוהג שבעולם שקורין את הצדיקים והגאונים, מחברי ספרים קדושים, על שם ספריהם, „החרדים“ „בעל מגן אברהם“, „בעל בני יששכר“ ועוד ועוד, ולכאורה כיון שהשם הוא שורש הנשמה, למה נקראים על שם ספריהם.

אמנם כבר כתבנו בהקדמת ספר „שאר ישוב“ שגם קריאת ספר חדושי תורה אשר קבע לו המחבר או המוציא לאור הוא מן השמים, וכמו שבקריאת האדם שם לתולדותיו נותן הקב"ה דעת בהאב לקרוא וליתן לו שם שהוא שורש נשמתו, כן נותן הקב"ה במחשבתו השם שהוא נותן לספרו עפ"י שרשו למעלה.

וגם זה אפשר לרמוז בסמיכות הכתובים הנ"ל שדרש בספר חסידים „לקרוא בשם ה' — זה ספר תולדות אדם“, היינו שגם קריאת שם ספר הוא בשם ה'. ועוד רמז לדבר כי „ספר“ גימטריא „שם“ — וזה ה„ספר“ תולדות אדם.

וכן אתה מוצא דמיון שות בשניהם, כשם שקורין שם תולדותיו בשם אבותיו, כן הרכה מחברים [גם מגדולי הקדמונים] קורים שם ספריהם בשם אבותיהם או כולל שמו ושם הוריו בשם ספרו, ואפשר גם זה נרמז בפסוק הנ"ל, והכל בהשגחה נפלאה נורא הוא מעשה ה' החונן לאדם דעת, א-ל דעות ה'.

וסמוכים יש לזה בדברי רז"ל (סנהדרין צ"ג ע"ב) מכדי כל מילי דעזרא נחמי' בן חכלי' אמרינהו ונחמי' בן חכלי' מ"ט לא איקרי סיפרא על שמי' א"ר ירמי' בר אבא מפני שהחזיק טובה לעצמו שנא' זכרה לי אלקי לטובה, הרי שקביעת שם ספר היא בהשגחה מיוחדת מאת הבורא ית"ש.

וכתב בספר חסידים (סימן תק"ל) כי הקב"ה גוזר כמה ספרים יעשה, יש שגוזר עליו שעושה ספר אחד או שנים או שלשה וכו' ע"ש. ומוכרח שזה שייך לשורש נשמתו.

וכיון ששם המחבר ושם הספר שרשם בקדושה אחד הם, לכן קוראים את המחבר בעל ספר פלוני, שהוא שורש אחד עם שם הקודש אשר ניתן לו בתולדתו.

והטעם שנקרא דוקא על שם ספרו, הוא כמו שאמרו בתנחומא (פ' ויקהל) כל זמן שאדם מרבה במצוות הוא קונה שם טוב לעצמו, את מוצא שלשה שמות נקראו לו לאדם, אחד מה שקוראים לו אביו ואמו, ואחד מה שקוראין לו בני אדם, ואחד מה שקונה הוא לעצמו, טוב מכולן מה שקונה הוא לעצמו, תדע לך שהרי בצלאל על ידי שקנה שם טוב זכה שיעשה מלאכת המשכן, עכ"ל. וכיון שכספרו הוא מוציא חידושי תורתו לפועל, ונמצא זוכה ומזכה את אחיו עמו, והרי זהו השם שהוא קונה לעצמו. אמנם בשרשם אחד הוא.

ומטעם זה מצינו לגדולי עולם שקראו את ספריהם על שמותיהם, או שרמזו את השם בתחילת הספר, כמו שכתב הרוקח ז"ל בהקדמת הספר: וקראתי הספר הזה, "רקח" בשמי, "אלעזר" [כלומר, "רקח" כגימטריא, "אלעזר"]. וכתב עוד: כל אדם צריך לרשום שמו בספרו, עיין שם שהביא כמה מדרשי חז"ל שבתחלת הספר מרומז שם מחבר המדרש. והוא מטעם הנ"ל ששמו של אדם הוא ספר תולדות אדם, ושורש אחד להם.

ודע כי לא רק האדם לכד שמו הוא חיותו, אלא כל תכריאה כולה מקבלת חיותה על ידי השם [ראה פרק ג']. ומצווים אנו ללכת בדרכי אבותינו הקדושים שלא לשנות שום דבר אפילו במילי בעלמא, רק ככתבם וכלשונם כמו שקיבלנו, וכבר התריע על זה הרבה קדו"ז מרן בעל בני יששכר זצ"ל, והבאנו מעט מדבריו. ולא כחדשים מקרוב באו בלשונם ה"עוררית". וד"ל.

השי"ת יזכנו שנהיה מיודעי שמו, ובזכות שנשמור על קדושת השם הישראלי, נזכה שיחול עלינו קדושת שמו הגדול יתברך, כמו שאמרו (תנחומא פ' קדושים) ישראל נקראו בשמו של הקב"ה, כל שם חביב שהיה להקב"ה בהם קרא את ישראל וכו' ע"ש.

והנאולה העתידה תהיה על ידי „שם” כמו שהביא החיד”א
ז”ל ב„חומת אנך” (תהלים כ, ב) על הכתוב: ישגבך שם
אלקי יעקב, דנתגלה ליעקב אבינו דנאולה העתידה תהיה
בשם הוי”ה שד”י, גימטריא „שם”.

ובעגלא ובזמן קריב יקויים מה שנאמר „והיה ח’ למלך
על כל הארץ ביום ההוא יהיה ח’ אחד ושמו אחד”.

הקי אלעזר שפירא

בן הרה”ק ר’ מרדכי זצ”ל, מבערש
בן הרה”ק מהרצ”א זצ”ל, מבערש

ויקרא שמו בישראל

פרק א

שמות בני ישראל

במדרש רבה נח (פרשה ל"ז סי' ז') ר' יוסי אומר הראשונים ע"י שהיו מכירים את ייחוסיהם היו מוציאים שמן לשם המאורע, אבל אנו שאין אנו מכירים את ייחוסינו אנו מוציאים לשם אבותינו — רשב"ג אומר הראשונים ע"י שהיו משתמשים ברוח הקודש היו מוציאים לשם המאורע, אבל אנו שאין אנו משתמשים ברוח הקודש אנו מוציאים לשם אבותינו, א"ר יוסי בן חלפתא נביא גדול הי' עבר שהוציא לשם המאורע וכו' עיי"ש.

ומקראות מלאים שקראו את בניהם על שם המאורע, אדם הראשון ע"ש שנוצר מן האדמה, חוה כי היא היתה אם כל חי, קין, קניתי איש מאת ה', וכל השבטים נקראו ע"ש המאורע כמפורש בקרא.

ובשמות רבה (פ"א סי' ל"ג) ויקרא את שמו גרשום, דרך הצדיקים לשים שם לבניהם לענין המאורע, ביוסף מהו אומר כו' כדי להזכיר את הנסים שעשה הקב"ה עמו, אף משה קרא שם בנו גרשום על הנס שעשה לו ה' וכו'.

וכן מצינו שקראו שם בשבח האל וו"ל הרמב"ן פ' וישלח (ל"ג כ') ודע כי המנהג הזה בישראל כן שיקראו השמות בשבחי האל כמו צוריא-ל צורי-שדי כי יגיד הקורא שהאל הוא צורו ושדי הוא צורו וכן עמנו אל וכו' עיי"ש, וכן בפ' יתרו (י"ח ד') ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי.

פרק ב

שמה גרים

ברכות (ז' ע"ב) מנלן דשמה גרים א"ר אלעזר דאמר קרא לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות, וע"ש ברות שנקראת כן על שם שזכתה שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות, ועוד דרשו חז"ל שם בשמות השבטים, ועי' בס' עקרי אמונה בשם הבעש"ט זי"ע דף י"ח ע"ב.

ינמא (פ"ג ע"ב) ר' מאיר הוה דייק בשמא, ר"י ור' יוסי לא הוו דייקו בשמא כי מטו לההוא דוכתא בעו אושפיזא יהבו להו אמרו לו מה שמך אמר להו כידור אמר ש"מ אדם רשע הוא שנא' כי דור תהפוכות המה וכו', וע"ש סוף המעשה שצדקו דברי ר"מ ולבסוף גם ר"י ור' יוסי הוו דייקי בשמא, ועיין ירושלמי ר"ה סוף"ג.

וברות רבה (פרשה ב') עה"פ ושם האיש אלימלך, ר' מאיר ה' דורש שמות, ר"י בן קרחה היה דורש שמות, ושם האיש אלימלך שהיה אומר אלי תבא מלכות, ושם אשתו נעמי שהיו מעשיה נעים ונעימים, ושם שני בניו מחלון וכליון מחלון שנמחו מן העולם, וכליון שכלו מן העולם.

ובאגרת שמואל על רות כתב וז"ל ושם האיש אלימלך וגו' אפשר לומר עוד שהודיענו ורמז לנו כי שמא גרם ומורה על מה שיארע להם, והנה האיש שמו אלימלך והכוונה שהיה מתגאה בעצמו ומתהלל הנפך יהללך זר ולא פיד, והוא היה אומר על עצמו אלי תבא מלכות ונתגאה וזה סייע לבל ינצל, אמנם אשתו נעמי שהיתה נעימה במעשיה צדקת גמורה ולכך ניצולה, ושם שני בניו כשם כן בא להם כי שם האחד מחלון וכן נימוח מן העולם, ושם האחד כליון ובא כליון חרוץ עליו ומתו גם שניהם באופן דנקטינו דשמא גרם ולכך הודיענו את שמותיהם, וקרוב לזה נמצא ברז"ל,

ביומא (ל"ח ע"ב) מעשה בדואג בן יוסף וכו' וכשגבר אויב טבחתו ואכלתו כו' חזי מאי סליק ביה, משום שנקרא ע"ש דואג שהיה רשע ע"ש.

בזוהר בראשית (ג"ח ע"ב) ת"ח נח כד אתייליד קרון ליה על שמא דנחמה ולהוי שמא גרים וכו' בצדיקייא שמיהון גרים לטב, בחייביא שמיהון גרים לביש, בנח כתיב ונח מצא חן בעיני ה', בער בכור יהודה אתהפכו אתווי לביש ע"ר ר"ע, רע בעיני ה'.

בזוהר ויקרא (ע"ה סוע"ב) אמר ליה מה שמיך א"ל אלעזר, אמר ליה אל עזר ודאי שמא גרים דאלקך סייעך והוה בסעדך.

עוד שם (ח"ג דרכ"ג): ר' אלעזר קום לחדשא מלין קמי שכינתא די תהא עזר לאביך דשמא גרים עזר — א-ל וכו', ויקום ר' יוסי עמך דאיהו כרסייא שלימתא למאריה, דהכי סליק יוסי לחשבון „הכסא“, „אלקים“ בחושבון [היינו ש„יוסי“ בגימטריא פ"ו כמנין „כסא“ וכמנין השם „אלקים“] ויקום עמיה ר' יהודה דביה הו"ד וביה י"ה וביה יוד ד' ד' חיון וכו'. ויקום עמיה ר' אלעאי בגי' יב"ק, בקי בהלכתא. ויקום עמיה ר' יודאי דחושבניה א-ל כגון מיכאל מלאכין רשימין בא-ל. ויקום ר' אבא עמהון דאיהו חושבניה ד', ד' חיון וכו'.

ועיין אגרא דכלא על הפסוק ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו' (שמות ל"ה ל') ובמדרש טוב שם משמן טוב וכו', ע"ש, ועפ"י הנ"ל יש לפרש דהנה באונקלוס תירגם, חזו דרבי ה' בשום, ובכל מקום תירגם תיבת קרא כמו בלה"ק קרא וכאן בשנותו את טעמו ותירגם תיבת קרא רבי, וכן בפ' תשא בפ' ראה קראתי בשם, חזי דרבייתי בשום, ובתרגום יונתן הא רבוותא וקריאת בשם טב בצלאל, שפירושו שגדלו ה' במה שקרא שמו בצלאל דפירוש המלה הוא בצל-אל היית, וקריאת שמו בשם זה גרם גדלותו ועי"ז ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה.

„בעל השם אני“

ובדרך זה נל"פ הא דאמר רב הונא (פסחים פ"ו ע"ב) כשאיקלע לבי ר' נחמן בר יצחק ואמרו לי מה שמך אמר להו רב הונא ושאלוהו מ"ט קרית לך רב הונא אמר להו בעל השם אני ופרש"י מקטנותי כך קוראין לי רב הונא עכ"ל, וצריך להבין כוונתו איך יתפרשו מלות בעל השם אני שמקטנותו קורין אותו כך, אך י"ל ע"ד שפירשתי (אבות פ"ב מ"ח) קנה שם טוב קנה לעצמו, עפי"מ שפירשתי הפסוק (משלי כ"ז כ"א) מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו, — דכשם שהמצרף והכור המה מוככים ומצרפים הכסף והזהב הניתן לתוכם להיות יוצא מהם כלול בהדרו, כמו כן התהלות שמפארים לאיש שהוא צדיק או חסיד וכדומה הלל זה עושה פעולה בנפשו להתרומם למעלה זו אשר יתארוהו וקונה קנין בנפשו להגיע עד תכליתה, וזה קנה שם טוב, במה שאנשים תארוהו בשם טוב בזה קנה לעצמו, קונה את השם טוב עצמו לקנין בנפשו שהתואר והשם טוב יתאים לו, ולזה כשקרא ר' הונא לעצמו רב הונא אמר כמתנצל בעל השם אני, היינו שזה שהעולם קוראים אותי כן מקטנותי, גרמה לי השם רב הונא שהתאמצתי בכל עוון להיות העטרה הולמתי, ומה שנעשיתי רב, הוא פעולת השם, שמא גרים לי.

השם גורם לטובה או להיפך

ספר חסידים סי' רמ"ד, ועוד אמר דברים שהשם גורם לטובה או לרעה, לטובה יש אדם שכל הנקראים בשמו יצליחו לגדולה, וזהו ויקרא בהם שמי ושם אבותי (בראשית מ"ח ט"ז) וכתוב (ישעי' ס"ו כ"ב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם, וכתוב (שם מ"ג א') קראתי בשמך לי אתה, הרי שיש אדם שכל אותם הנקראים על שמו יחיו ויהיו בניו קיימים ויעמידו תולדות, ויש שכל אלה להם להפך שנאמר (שם ס"ה ט"ו) והנחתם שמכם לשבועה לבחירי והמיתך אד' ה' ולעבדיו יקרא שם אחר, וכתוב שם (י"ד כ"ב) והכרתי לבבל

שם ושאר נין ונכד, וכתוב (איוב י"ח י"ט) לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו, וכתוב (שם י"ז) ולא שם לו על פני חוץ וכו' ע"ש.

וכן הוא בתנחומא (פ' האזינו) לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק, כי לפעמים השם גורם טוב או רע וכו'.

וכתב מעבר יבק (מ"ג פכ"ג) בענין שמא גרים כי עיקר החיים והמות תלוי בשם האיש, וגם במזל. ושם של האדם יורה על עיקר מציאותו שהוא הצדיק והרשע ע"ש.

שמואל בקוראי שמו

מדבר קדמות (להרחיד"א) מערכת ש' אות ו', וז"ל שמואל הנביא ע"ה אמרו רז"ל שכמה זמן היתה בת קול יוצאת ואומרת עתיד צדיק אחד לילד ושמו שמואל, וכל הנולדים בו בפרק קראו בשמותם שמואל, וכשנולד שמואל בן חנה פסק הבת קול וכו'. וכד הוינא טליא שמעתי מהרב המובהק כמהר"ם מזרחי זלה"ה בעל פרי הארץ שפירש בזה מש"ה משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם, דיש לדקדק מאי קאמר בקוראי שמו, ופירש ז"ל במ"ש רז"ל שכל אותם שנקראו שמואל בעבור הבת קול הגם דלא כיוון עליהם הב"ק אלא על שמואל בן חנה כלם נתנבאו, והם חבל נביאים שנתנבאו בזמן שמואל, וז"ש משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, פירוש במה שנקראו בשמו שמואל בעבור הב"ק הגם דהב"ק לא כיוונה עליהם עם כל זה אהניא להו קריאת שם שמואל לבד להיות נביאים, וז"ש בקוראי שמו בזה שנקראו בשמו לבד קוראים אל ה' והוא יענם ע"כ.

ועמ"ש מרן בבני יששכר (חדש כסליו טבת מאמר ד' אות קכ"א) בשם ספר הקדוש הקנה אשר ר' יהודה בגמרא הוא משורש יהודה בן יעקב, וכן כלל זה בשאר שמות התנאים ואמוראים, ועי' בסה"ק נועם אלימלך פ' במדבר דיש ג' מדריגות הגורמים לאדם

שיהי' צדיק וכו', ג' מחמת שהשי"ת גזר בבריאת עולם שיהיו כף וכך שמות ראובן וכך וכך שמות שמעון ועתה כשנתגלגל איזה אדם בעולם ונותנין לו שם בשם צדיק א' שהיה כבר בעולם זה גורם לאיש הזה שיהי' ג"כ צדיק מחמת שנתעורר האור של הצדיק שהוא בעולם העליון. עכלה"ק

אלישע בעל כנפים

ועפ"י הנ"ל ב"ל הא דאיתא במס' שבת (מ"ט ע"א) תפילין צריכינן גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכו' ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם גזרו מלכי רומי הרשעה שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניח ויוצא לשוק וכו' ונמצא כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים.

והנה כל דברי חז"ל מנויים וספורים ואיך שייך גוף נקי לאלישע בעל הנס בזה, ובעבור זה דחקו החוס' שם וכתבו דלהכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו נס בתפילין היה זהיר בהן והי' לו גוף נקי, ונ"ל ברמז שרצו חז"ל לומר דשמא קגרים, דהנה בברכות (י' ע"ב) אמרינן גבי אלישע הנביא איש אלקים קדוש הוא מנא ידעה כו' סדין על מטתו וכו' ולא ראתה קרי עליו וזה ראי' שלא הרהר, ואיתא בשו"ע או"ח (סימן ל"ח סעי' ד') : המניח תפילין צריך לזהר מהרהור תאות אשה ואם א"א לו בלא הרהורים מוטב שלא להניחם והוא מירושלמי, וא"כ באלישע מצינו מפורש שלא הרהר דזה לך האות איש קדוש כנ"ל.

וע"כ יתכן שאותו אלישע בעל הנס נקרא בשמו אחר אלישע הנביא וזה גרמה לו שהיה יכול להתקדש גופו ולהיות בזהר מהרהור וע"כ זכה שנעשה לו נס, וי"ל עוד ער"ן למה דוקא בכנפי יונה שמכרת בת זוגה וכדאמר"י בעירובין (ק' ע"ב) : מלפנו מבהמות ארץ וגו' אלמלא לא נתנה תורה היינו למדין וכו' עריות מיונה, וברש"י שאינו נזקק אלא לבת זוגו וזה לאות ולסימן שאלישע הי' לו גוף נקי מהרהור, ע"כ רמזו חז"ל במתק לשונם, תפילין צריכינן

גוף נקי כאלישע בעל כנפים שלא יהרהר בהם כמו אלישע שע"י שנקרא בשם זה גרמה לו להתקדש גופו ונעשה לו נס בשביל זה.

(ומה שנעשה לו נס בכנפי יונה דוקא, נל"ע כי כנפי יונה שייכות למצות תפילין, שארו"ל (מדרש שיר השירים פ"א פט"ו) נמשלה כנסת ישראל ליונה, מה יונה מצויינת, כך ישראל מצויינת בתגלחת. ופירשו בו שאינן מניחין בלורית בתגלחתם, וזה הוא עילה לקיום מצות תפילין, שהרי מגדלי בלוריות אין מקיימים מצות תפילין כראוי כמבואר בסה"ק, עיי' מחהש"ק (סי' כ"ד סק"ד) שכי' רע עלי המעשה אותן המגדלין בלוריתיהן מלבד כי הוא דרך שחץ וגאווה וכו' יש בו איסור בהנחת תפילין וכו' וחוצצין, ובחתן סופר על או"ח בהגה בתוך אזהרה רבה כי שהוא חשש שלא יצא כלל ידי חובת מ"ע דאורייתא, וש"ב אדמו"ר ממונקאטש ז"ל אף כי בספרו אות חיים דומה לומר שאינו רק איסור דרבנן, חזר בו אח"כ בתשובה בספרו מנחת אלעזר חלק ה' סימן מ"ה (כת"י) ומסיק דהמגדל בלורית מדאורייתא חוצץ בתפילין, וכן פסקו האחרונים תו"ח שעל חיי אדם. ולפ"ז שייכה מעלת כנס"י משולה ליונה שמצויינת בתגלחת לקיום מצות תפילין, ונעשה לו נס לאלישע בכנפי יונה דוקא).

וכתב מרן מהרצ"א ז"ל מדינוב בבני יששכר עמוד ס"ד על מאמר חז"ל (סנהדרין דף מ'), מעשה ובדק בן זכאי, וז"ל הגם שבזמן שסידר רבי המשניות מהראוי הי' לקרותו רבן יוחנן בן זכאי, עכ"ז קראו בשם בן זכאי כמו בזמן המשנה שהי' תלמיד לפני רבו, להורות שמא גרים ב"ן זכאי, היה מהדר אזכותא, ע"כ הרבה בבדיקות, עכ"ל.

ועמ"ש בספרי שאר ישוב עה"ת (פ' וארא) עה"פ אלה ראשי בית אבותם, ובפ' פנחס עה"פ אלה משפחות הלוי, ע"ש.

אחיות הקדושה בשם

מגיד מישרים (פ' שמות) דרוזין דשמהן תלי במה דאמרו רבנן אל תקרי שמות אלא שמות, דמאן דאקרי אברהם נוטה לצד

עשיית חסד, ומאן דאקרי יוסף או הוא גבור בעריות, או הוא זן ומפרנס לאחרים כמו יוסף שזן וכלכל את אביו ואת אחיו, וכן שאר שמות, ואע"ג דאיניש רשיעיא אית ליה שמא דצדיקא, ההוא שמא לאו למגנא הוא, דמכל מקום אית ליה נטיה למדה דרמיז דהוא שמא דיליה וכו'.

וידוע כי בכל דבר רע שבעולם יש בו כ"פ מעט דבר טוב והוא חיותו וקיומו בסוד ואתה מחי את כולם כמ"ש בזה"ק בראשית בענין אתוון שקר, ועמ"ש בזה באגד"כ ר"פ קרח ויקח קרח דלקח אותיות ק"ר משקר ואות ח' מחט"א, דבשקר ק"ר הוא מסטרא דקליפה והש' יסודא דקשוט וכן בחט אות ח' הוא חובה אבל ט' הוא טוב, וכשאינן בהשקר וחט שום בחי' מסטרא דטוב נשאר ק"ר-ח' והוא אברון כשאינן ניצוץ להחיותו, וז"ש ויקח קרח שלקח כל הרע לעצמו כדמיון שמו קרח עיי"ש וע"כ שם החולין הקול יפה להזכירו במקומות המטונפים שכיון שאסור לדבר שם ד"ת אין מהנכון להשתמש בו שם קודש אלא שם של חול.

פרק ג

נפש חיה הוא שמו

כתב בספר הבהיר (אות פ') וז"ל אמרינו כל מה שברא הקב"ה בעולמו שם שמו מענינו דכתיב וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו, כלומר הוא גופו, ומגלן דשמי' גופו היינו דכתיב זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, אטו שמו מרקב אלא גופו ה"נ גופו עכ"ל.

זוהר חדש רות (פ"ט ע"ב) בכל אתר דכתיב שם דא איהו נפש, ועי' מגלה עמוקות פ' נשא בברכת כהנים וז"ל ואגדלה שמך על הנפש כי עיקר שם על הנשמה כמ"ש בזוהר רות וכו' ע"ש.

בספר האמונה והבטחון (להרמב"ן) פי"ט ד"ה לא תשא את שם וכו', וז"ל שכל דבר ודבר נרמז בשם שיש לו, וזה שכתוב וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו, ובאגדה ומנא לן דשמו גופו וכו'.

ועי' בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' ל') שנשאל למה בכל הדורות מאדם עד אברהם אבינו ע"ה לא כתיב ויולד לפלוני בן ,,ויקרא את שמו", והשיב כי קריאת השם יורה על הקיום ובדבר הנפסד ואין לו קיום אין ראוי לקרות לו שם ויורה על זה שם רשעים ירקב, ולא שם לו על פני חוץ, וההיפך ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם, לפני שמש ינון שמו וכו', ע"ש.

ועי' ברית כהונת עולם, פנימיות נשמ"ה אותיות ש"ם, ובזה נבין למה בלשון רבים אומרים שמות לשון נקבה, לפי שתיבת שם מורה על הנשמה שהיא לשון נקבה ולפיכך גם בלשון רבים היא ל' נקבה.

ועי' בס' מעבר יבק (שפ"כ פכ"ג) וז"ל: שיש תלייה לשם עם הנשמה ע"ד שאמרו בילקוט וכו', ומצאתי כי המלאך שאל ליעקב מה שמו, כי עיקר החיים והמות תלוי בשם האיש וכו' והרבה סודות דרשו חכמים בשמו של אדם.

ובסה"ק נועם אלימלך שמות וז"ל: ואיתא בגמרא מנלן דשמא גרים שנא' לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות, ואיתא בזה"ק דשם זה שקוראים לאדם ביום המילה הוא השם עצמו שבשרשו וכו' עפ"י דאיתא דהרוחניות והנשמה של אדם נקראים בשם שמות דעיקר השם לאדם כגון ראובן או שמעון זה השם היא להנשמה ולא להגוף והחקירה לזאת הוא שאנו רואים אדם שהוא ישן ורוצים להקיצו משינתו אם דוחפים את גופו לבלתי יקראו אותו בשמו הוא יותר בקושי להעירו מאם היו קורין אותו בשמו, וזהו מחמת כשאדם ישן אזי נשמתו עולה למעלה ויוצאת מגופו ולכן בקושי להקיצו משינתו ע"י דחיפת הגוף משא"כ אם קוראים אותו בשמו וכו' ע"ש.

וכ"כ מרן בבני יששכר (חדש ניסן טיול בפרדס דרוש י') דהנה האדם מתנועע ונמשך אחר השם, והשם הוא כבית אחיזה של הכלי שנלקח על ידו וכו' וע"י קריאת השם הזה יומשכו על ידו תנועת כל הגוף וכל האברים וכוחותיו וכו' ע"ש.

ועפ"י אמרתי לפ' בפ' ויחי, הפסוק ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וגו' וצריך להבין פירושו דהי' צ"ל ויקרא אותם על שמי ושם אבותי, או בשמי ובשם אבותי ומה זה ויקרא בהם שמי, וגם הלא אינם נקראים על שם יעקב וכבר נדחקו המפרשים בפירושו, ולפי האמור ששם אדם הוא עצמיותו ונשמתו ע"כ ברך אותם יעקב שיאיר בהם אור נשמתו המרומז בשמו, ויהי שמו היינו נשמתו בהם, וכמ"ש באור החיים הק' שיזכו למדרגות של כל השלשה אבות, וזה תבא ע"י שהשם יגרום להם שיזכו לזה, ולהכי כתיב ויקרא בהם שמי, ולא כמ"ש"כ (דברים ג' י"ד): ויקרא אותם על שמו את הבשן חות יאיר, ששם השם אינו מעצמיותו ונשמתו אבל כאן הכוונה ששמו היינו קדושת נשמתו יאיר לתוכם וזה הברכה אשר ברכם.

בבאר מים חיים (פ' בראשית) וז"ל שמעתי מפי אדמו"ר נור ישראל וכו' רבינו יחיאל מיכל זצוק"ל שאמר לי בפ"י

שחלילה לשנות שם החולה אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוה"ק, כי שם הנקרא לאדם בהולדו ודאי רובו ככולו מזדמן מאת השי"ת כאשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו, ואפשר שבשינוי השם עוקרין חיותו עכ"ל.

פגם הנשמה פגם בשם

ומצינו כשאדם פוגם בנשמתו נפגם גם שמו, דהיינו הך, ובליקוט חדש ערך יהושע (אות כ"ב) וז"ל ד"א [יהושע] לפי שעשה מעשים טובים הוסיפו לו אות אחת כמו ביתרו ואברהם ושרה, וכן להיפך הרשעים ע"י מעשיהם הרעים מאבדים אות אחת, מגלן מעפרון מתחלה עפרון ומששקל ממון מאברהם נחסר ונקרא עפרון, וכן יהונדב משנתחבר לאבשלום והשיאו עצה לרעה במעשה תמר נקרא יונדב.

ובזוהר חדש רות (פ"ד ע"א) דחייבי גיהנם לא דכרין שמיהו ושם אחרי (מ"ט ע"א) בהאי חייבא דממונין דגיהנם לא אדכרא ליה שמא משום בהשחית נפשם נפגם גם שמם, ועי' ראשית חכמה שער היראה מס' גיהנם פ"ב.

ועי' יערות דבש ח"ב דרוש ה' (דף קט"ז) וז"ל: וכן נשמה שלנו מלא אותיות וכו' כשהם נצבים יחד הם מורים דמות חיות הקודש והכל אותיות, לכן זה לעומת זה באותיות שקורין בטומאה עד שמכשף וכו' כללו של דבר כל נשמה של אדם הוא אותיות לכל המלאכים כו' כי זה ענין אותיות עצמותו, וזהו שמו של אדם שהוא כולל לנשמתו וכשאדם חוטא נמחקים ונשברים האותיות ולכך הרשעים אינם יודעים שמם לאחר מותם, וכמו שמרכבה קדושה עיקרה אותיות לשה"ק כן כל שר מאומה עיקרו הלשון מאותו אומה וכאותיות אלו כן עצמותו, ולכך אנו אומרים ורוממתנו מכל הלשונות כי כל שר עיקר הלשון והוא כאילו תאמר מכל שר ושר רומם אותנו וכו' ע"ש.

וכן נפש חי' הוא שמו, השם הוא החיות שהוא עצמיות של כל דבר לכן אם ישתנה עצמיות הדבר ישתנה גם שמו, אפילו אם השינוי הוא פנימיות אינה נכרת, כמ"ש האה"ח הק' ר"פ ויחי. בהא דעת ישראל פעמים נקראים בשם ישראל כשעושים רצונו של מקום וישתנה שמם לשם יעקב כשעושים ההיפך, וכן ביעקב גופא מבאר שם כי ישראל חי' נקרא לשם קדושה עליונה בעת אשר אין שם עצבון או ענף המתנגד לשמחה, ובכל מקום אשר יארע שם דבר מבחי' העצב והיגון נקרא בשם יעקב ע"ש באריכות בדה"ק.

השם — לפי המדרגה

ובדרך זה נוכל להבין מעט קט ענין השתנות שמות אנשים בתורה מזמן לזמן כמו בן דעואל בן דעואל, ובפ' פנחס ברש"י (כ"ו ט"ז) לאזני, הוא אצבון ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו, וכן שם בהרבה שמות ראשי המשפחה שזכרו בשינוי על פי מדרגתו בעת הזאת, ואפשר אותם שזכרו בתורה בשמות רבים כמו ז' שמות ליתרו וכיו"ב ג"כ מטעם הנ"ל נזכרים בשינוי שמות פעם בזה ופעם בזה לפי בחי' בעת ההוא.

וכן כתב הרמב"ן ז"ל (פ' בהעלותך כ"ט) ויקרא משה לחובב כו' חובב שם חדש שקראו ליתרו כאשר שב לתורת ישראל. וכיוצא בזה בזוה"ק פ' חיי שרה (קל"ג ע"ב) הגר לבתר אתקשרא בעובדין דכשרין ובגין כך אשתני שמה ואקרי קטורה בעובדין דכשרין. ועיין בתרגום רב יוסף (דברי הימים ב ט"ו, ט"ז) מן בתר דתבת מעכה אמיה דאסא למהוי כשירתא אהדר ית שמה מיכיהו בת אריאל מן בגלל דלא למדכר ית שמא קדמאה וכו'.

ועיין עוד מש"כ בפ' בראשית (ג' כ') ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי וז"ל: יש לתת לב מה לא קרא לה שם בשעה ראשונה קודם כל מעשה אשר נעשה, דע כי זאת האשה כבר נתעלית לשבח וקרא לה ה' שם יחד עם בעלה כאומרו ויקרא את שמם אדם לתהלה ולתפארת וכו', ומעתה אין מקום לאדם

לקרות שם לחוה, משא"כ אחר מעשה ששמעה לדברי מסית והזידה בעץ הדעת ירדה מבחינתה וחסרה שם המעולה, וכן מדה זו בעולם שכל שיויד האדם יחפר שמו כאומרו ושם רשעים ירקב רח"ל, לזה בא האדם וקרא לה שם על מעשי שהיתה אם כל חי עכדה"ק.

וכן כתב ערבי נחל (פ' פנחס) כי ידוע נפש חיה הוא שמו, כי כל נמצא מדצח"מ שואב חיותו משורשו ע"י אותיות שמו, והאותיות של שמו הן הנם צרופי הצינורות אשר נשפע על ידם החיות להנפש ההוא, וכשאדם הולך בדרך התורה מתגדל חיותו על ידי שאותיות שמו מקבלים מילוי ומילוי המילוי, וכן מוסיף כח על ידי מעשיו בכל הנמצאים בדצח"מ, והקליפה מתרוקנת, וכשח"ו עושה היפך התורה מתרוקן אותיות שמו מהמילוי, ונעשה חיותו בצמצום כדי סיפוקו לבד, וכן גורם בכל הנמצאים וממלא ח"ו צרופים הרעים וכו', וכשמרשיע עוד גורם לאבד גם אותיות העצמיים של שמו וכו', וזה ענין ושם רשעים ירקב, ואמרו"ל (יומא ל"ח ע"ב) דלא מסקינן בשמייהו, כי נאבד שמם ואין לו שם כלל וכו' ולכן הרשע אינו יודע שמו, כי באמת אין לו שם כלל.

וכתב הר"ח פאלאג'י בספרו נפש חיים (מע' ש' אות צ"ח) מי שיש לו שם מאבות העולם או מאבותיו הקדושים, וכיוצא בהם מהצדיקים אשר בארץ המה, יש לו ללמוד ממעשיו הטובים וללכת כדרכיו ולא לעשות נגד מדותיו הטובות וכו', כ"ש ק"ו שיש ללמוד מחסידים ראשי אלפי ישראל אשר קראו בשמותם דלא יהיה ח"ו אשר ישא את שמו לשוא, ואפשר דלזה כוון יעקב אע"ה באמרו המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמו ושם אבותי אברהם ויצחק וגו'.

כל הבריאה חיותה מהשם

וכל הבריאה כולה חיותה מהשם, ועיי' במאור עינים ליקוטים (דף צ"ז:) התורה ניתנה בכל לשון, הענין כי ידוע באורייתא

ברא קוב"ה עלמא וכולם יש להם חיות מהתורה וכל אומה ולשון יש להם אחיזה ג"כ בתורה ע"ד שארו"ל והיו לטטפת טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים, וזהו חיות של אומה ההיא תלוי בתורה וזהו נתבאר במ"א באורד (עמ"ש בהק' חבי"ש אות פ"ה ובמוסף). ואפי' כל הנבראים יש להם חיות מהתורה ולכך ויקרא האדם שמות לכל הבהמה שידע אותיות שהם חיותו של המין ההוא שבו תלוי וקרא זה השם, וכן כל אדם הנקרא בשם הוא חיות וכו' עיי"ש.

ועיין בש"ך על התורה (פ' נשא) וימשח אותו ויקדש אותו, קדשו בשם שהיה מזכיר על כל כלי וכלי, כמו שפרשתי בפרשת פקודי, שנאמר שם י"ח פעמים כאשר צוה ה' וגו', ששם נשמה וחיות לכל כלי וכלי, ואחר כך אמר וימשחם ויקדש אותם וכו'.

ועפ"י האמור למעלה יש לפרש בפ' דברים (ג' י"ד) יאיר בן מנשה לקח וגו' ויקרא אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה, דמה הכוונה שקרא אותם על שמו, וגם למה כפל עוד הפעם את הבשן הלא כבר הזכירו למעלה, בהקדם מש"כ בסה"ק דברי יחזקאל בפ' מטות לדייק בהכתובים שמה, ובני ראובן בנו את חשבון וגו' מוסבות שם ואת שבמה, ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בנו דלמה כפל וחזר לומר ויקראו בשמות, כיון שכבר אמר מוסבות שם כפרש"י נבו ובעל מעון שמות ע"ו שהיו אמוריים קורין עריהם על שמות ע"א ובני ראובן הסבו שמם לשמות אחרים, א"כ למה חזר עוד הפעם ויקראו וגו', וכ' עפימ"ש בסה"ק דעיקר חיות הדבר ושורשו בקדושה תלוי בהשם שלו וזה עיקר חכמתו של אדה"ר שקרא שמות לכל הנבראים, וכשרצו בני ראובן להתיישב שם והאמוריים קראו לעיר בשם ע"א רצו הם ליתן שורש להערים בהקדושה לזאת הסבו שמותם, וע"י שמות חדשים שנתנו להם בטלו מהם אחיותם בקליפות הטמאות ונתנו להם שורש בהקדושה ולזה נאמר מוסבות שם ואח"כ נאמר ויקראו בשמות, שע"י שהסבו את שמם ע"כ נעשה להם אחיזה ושורש בהקדושה, וכווננו להשמות שהי' להם בקדושה לאותן הערים ובאותן השמות קראו להם עכ"ד.

ואמרינן בסנהדרין (מ"ד ע"א) כשלשים וששה איש זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובו של סנהדרין, ועי' קהלת יעקב אות בשן מה שפי' אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים, דבשן רומז לס"א ולעתיד ירעו ויתחברו בחי' בשן אלו אל הקדושה ולא ישאר שום ניצוץ מהם אל הס"א ח"ו עיי"ש (ובוה תבין מ"ש רמז במאמר בכתוב (תהלים ס"ח) מבש"ן אשיב אשיב ממצולות ים בש"ן גימ' אמריקא). ומשמיענו הכתוב שיאיר בן מנשה זכה ע"י קדושתו וצדקתו ובכח תורתו לארץ הבשן שבעסק תורתו הוציא משם חלק הס"א ועשה לו שרש ואחיזה בקדושה להיות קיים לעולם, וז"ש ויקרא אתם על שמו את הבשן, היינו שהפכו לטוב והכניסו בקדושה, את הבשן שהי' עד עתה שמו בשן והי' עד עתה תחת חלק הס"א והוא קראו חות יאיר עד היום הזה, היינו שמשך להם קדושה קיימת לדורות עולם בשם הקודש.

ועיי' בהוספת מהרצ"א לס' סמו"ט אות פ"ו מש"כ בענין עסק התורה בדרך רמז ובשמות אנשים ומדינות ועיירות יש רמזים אמתיים נאותים לעבודתו ית"ש בכל זמן ועידו, ובררך זה דרכו רבותינו הקדושים ללמד דעת את בני"י ולעשות לדרך הקודש סמוכים מן התורה ברמיזות אמיתיות וכו' עיי"ש בתוכחת מגולה.

ומצינו בש"ס שבת (ע"ז ע"ב): דש"א דרך שם, דרג"א דרך גג כו' סודר"א סוד ה' ליראיו, וחשיב שם כעשרים דברים וע"ש במהרש"א שלהשמיענו בא שגם לשון תרגום אינו אלא קיצור מלשון הקודש, הרי דקראו לכל דבר בשם המורה על עצמיותו.

ובשבת (ל"ו ע"א) הני תלת דאישתני שמייהו מכי חרב בהמ"ק חצוצרתא שופרא, שופרא חצוצרתא, למאי נפ"מ לשופר של ראש השנה, ערבה צפצפה צפצפה ערבה למאי נ"מ ללולב, פתורה פתורתא, פתורתא פתורה למאי נ"מ למקח וממכר. הרי גם מזה דשמא דכל דבר לאו באקראי הוא.

פרק ד

החכמה בקריאת השמות

בראשית (ב, י"ט) ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו, וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו". ופרש"י ז"ל סרסו ופרשהו כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם, עכ"ל. ותיבת "לעולם" צריך ביאור.

איתא (ב"ר פי"ז) ויקרא האדם שמות לכל הבהמה וכו' אר"א בשעה שבא הקב"ה לברא את האדם נמלך במלאכי השרת, א"ל נעשה אדם, אמרו לו אדם זה מה טיבו, א"ל חכמתו מרובה משלכם, הביא לפניהם את הבהמה ואת החיה ואת העוף, א"ל זה מה שמו ולא היו יודעין, העבירם לפני האדם, א"ל זה מה שמו, אמר זה שור זה חמור זה סוס וזה גמל, ואתה מה שמך, א"ל אני נאה להקרא אדם שנבראתי מן האדמה, ואני מה שמי, א"ל לך נאה להקרא ה', שאתה אדון לכל בריותיך.

ועי' בשלה"ק דף י"ד ז"ל, וזה היה חכמת אדם הראשון אשר קרא שמות לכל דבר כדי שיוכר ע"י השם שהוא עד שנאמר שהיתה מעלתו בזה גדולה ממלאכי השרת כי ברוח הקודש שעליו כו' שהשמות ההם יורו על שורש הדבר שהוא כו', וזאת היתה חכמה נפלאה כי השיג מקור ושורש כל דבר וכנהו בשם שהוא והוא שמו וודאי עכלה"ק.

והגה"ק מרן חיד"א ז"ל בספרו פני דוד פ' בראשית על הפסוק ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וגו' כו' וז"ל ולכאורה יפלא מלאכי עליון למה נמנעו לקרות שמות, והלא יחברו שמים או ג' אותיות לעשות שם כפי אשר יודמן ומהו חכמת אדה"ר, ויראה דידוע דכל השמות הן רזין עילאין דשם זה מתיחס דוקא לזה ולבשמתו כפי המקור אשר ממנו חוצב הספירה והשמות והעולם וכמה גמטריאות וסודות יש בכל שם כנודע מדברי הזהר וכתבי גורי

האר"י זצ"ל, וז"ש ויבא אל האדם לראות המלאכים שלא ידעו הם לקרות שמות כי ידעו שהשם הוא רמז לגפשו ולאחיותו למעלה בשרשו אם לטוב אם למוטב ולכן חסר להם ידיעה בן, ועתה יראו כי אדה"ר מלא רוח חכמה ויקרא שם המתיחס לאחיותו ושרשו, וז"ש ויבא אל האדם לראות המלאכים מה יקרא לו.

ועי' מדבר קדמות מערכת א' אות ס"ב: בתוה"ק וכל אשר יקרא לו האדם גפש חי' הוא שמו, הרואה יראה שאין לפרש מקרא זה כפי פירושו הפשוט עד שהוכרחו חז"ל לומר סרסוהו ופרשהו, כל גפש חי' אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם. ומרן ז"ל בס' אנרא דכלה כתב וז"ל: הגם שצדקו דברי רז"ל לסרס המקרא ולפרשו עכ"ז טעמא בעי למה לא נכתב כסדר, אלא להודיע כי קריאת השם לכל נברא היא כפי שרשו במחצבו העליון אשר רומז כנגדו, וידע והבין אדה"ר כי הבריאה הזאת נבראת ע"י הצטרפות האותיות ברל"א אלפא ביתות הנודעים לחכמי ישראל, ובהצטרף שי"ן וי"ו רי"ש בשורש עליון עי"כ נברא למטה חיות השור, ע"כ קרא שמו שור וכן בכל הנבראים, ולזה יאמר הפסוק וכל אשר יקרא לו האדם גפש חי' הוא שמו, ר"ל הגפש חי' של הבריאה כך הוא שמו בשורש העליון בהצטרפות הרל"א אלפא ביתות עכ"ל.

ועי' ליקוטי אמרים (מהמגיד זי"ע ממעוריטש) דף ל"ד ומחמת שדבריו הקדושים הם בקיצור נמרץ אעתיק קצת להבנת הענין מדבריו הק' של הליקוטי אמרים שער היחוד והאמונה פ"א (ממרן בעל התניא ז"ל), הנה כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים, ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הם נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים, ומלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלקיננו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש וכן כל

הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש, וז"ש האר"י ז"ל שגם בדומם ממש כגון באבנים ועפר ומים יש בחי' גפש וחיות רוחנית דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרות המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס שלפני ששת ימי בראשית, ואף שלא הוזכר שם אב"ן בעשרה מאמרות שבתורה אעפ"כ נמשך חיות לאבן ע"י צירופים וחילופי אותיות המתגלגלות ברל"א שערים פנים ואחור כמ"ש בס' יצירה עד שמשתלשל ונמשך מהן צירוף שם אבן והוא חיותו של האבן, וכן בכל הנבראים שבעולם השמות שנקראים בהם בלשון הקודש הן הן אותיות הדבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו לפי שאין פרטי הנבראים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה שהחיות הנמשך מהן עצמן גדול מאוד מבחינת הנבראים פרטיים ואין כח בהם לקבל החיות אלא ע"י שיורד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה ע"י חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות שהן חשבון האותיות עד שיוכל להתמצם ולהתהוות ממנו נברא פרטי, וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות במצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מי' מאמרות שבתורה שיש בהן כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקוב"ה כולא חד וכו' וכו', על אחת כו"כ שבהסתלקות כח הבורא מן הנברא ח"ו ישוב הנברא לאין ואפס ממש אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו, וע"ז נאמר ואתה מחי' את כולם אל תקרי מחי' אלא מהוה דהיינו יש מאין, ואת"ה הן בחי' האותיות מאל"ף ועד תי"ו והה"א הוא ה' מוצאות הפה מקור האותיות וכו' עיי"ש, העתקתיו כי צריך לנו להבנת ולהסברת הדברים הנאמרים.

ועמ"ש בני"ש (תשרי מאמר ב') בשם הרה"ק מהרד"ב זי"ע על
 הא דאמרו רבנן בראשית נמי מאמר הוא, הנה הקשו
 למה לא נאמר ויאמר כמו בשאר מאמרות, משום דמאמר לא יצויר
 לנו כ"א ע"י אותיות, והנה האותיות ג"כ נבראו כי מהיכן נתהוו
 הלא הקב"ה הוא בוראם מלכם ואדונם, והנה האותיות נבראו קודם,
 וכיון שנבראו האותיות ה' גילוי התפשטות המאמרות, ע"כ באינך
 תשע נאמר ויאמר משא"כ בכריאה ראשונה נאמר בראשית ברא
 אלקים א"ת היינו האותיות מן אל"ף ועד תי"ו, וא"א להכתב בזה
 אמירה כיון שלא היו עדיין וזה אשר יצאו ראשונה ראשית גילויים
 ע"ש בדבריו.

ואחרי הדברים האלה, יובן דברי רש"י ז"ל הוא שמו לעולם, הוא
 נפשו ונשמתו, לא ישנהו לא יחליפנו ולא ימירנו.

ובזה אפשר לפרש קרא (ישעי' נ"ו:) כה אמר ה' לסריסים כו'
 ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב כו' שם עולם
 אתן לו אשר לא יכרת, כמ"ש בוז"ק ובני"ש שהשם של אדם הוא
 הבית יד שלו שעל ידו נאחו, וזה יד ושם טוב שיהי' לו אחיזה
 בבחינת טוב, והבטיח הכתוב שיזכה להיות לו שם עולם אשר לא
 יכרת, שלא יחליף מאתו שרש הקדושה אלא ישאר לעולם בשמו.

פרק ה

קריאת השם ע"י רוח הקודש

ספר הגלגולים (פ' נ"ט) ז"ל והשם שקורין לו אביו ואמו בעת שנימול הוא נכתב למעלה, כי אין הדבר באקראי, כי הקב"ה מזמין אותו השם בפי אביו ואמו שיקראוהו כן ולכן ר' מאיר ור' יהושע בדקו בשמא ע"ש.

ומצאתי הדבר מפורש בזוה"ק פ' בראשית (דף נ"ח) ובגין דא אקרי איש האדמה ועל דא קרא ל"י שמא על מה דייתי (ובפי" דרך אמת שקראו לו בשם נח על שם העתיד שיתקן מנוחה בכלי אומנות המחרישה). ר"י פתח לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ, האי קרא אוקמוה ואתמר אבל לכו חזו, מאי חזו כד"א חזות קשה הוגד לי בעובדו, דקוב"ה אתגלי נבואה עלאה לבני נשא אשר שם שמות בארץ שמות ודאי דהא שמא גרים לכלא וכו' עיי"ש. הרי מפורש דהקב"ה שם נבואה בפה האדם לקרות לבנו באותו השם שמרומז בו עתידות.

ובס' עמודי שמים (אות כ"ג) בשם הארז"ל וז"ל: שכל השמות שבעולם אינם במקרה כמו שחושבים הבריאות שאביו קורא לו כן במקרה בלי שום טעם אלא הכל בהסכמה מאתו ית' שגלוי לפניו מה ענין האיש הזה ופעולתו, כן מזדמן בפה אביו לקוראו בשם, שהשם ממש יורה על ענין ופעולה שבאותו אדם אם הוא מצד הטוב או מצד הרע ובאיזה אופן יהי הטוב שבו ובאיזה ענין יהי הרע שבו הכל יורה עליו שמו והכל מרומז בשמו, ולא זו השם עצמו אלא אפילו מספר שמו וכל אות ואות ונקודה שבשמו הכל מורה על פעולתו ועניניו אשר באותו איש באופן שאין שום דבר קטן וגדול שבכל איש ואיש שלא יורה עליו שמו, ואפילו שתמצא לפעמים אדם רשע ושמו יורה על הטוב יורה שיש בו ניצוץ טוב, ולפיכך ראשונים שהיו יודעין סוד זה היו בודקין בשמות כמו שמצאו בכמה מקומות בגמרא וכו' ע"ש.

ולדעתי יש לפרש בזה הכתוב (בראשית ב' י"ט) ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי הוא שמו, ויקרא האדם שמות לכל וגו' ולכאורה הוא כפל לשון דכיון דכבר קרא שמות כאומרו וכל אשר יקרא לו האדם למה חזר לומר עוד הפעם ויקרא וגו'. ועי' בבאר מים חיים שעמד בזה.

אמנם יש לומר שהכתוב משמיענו שזה השם שקרא אדם לכל הברואים הוא שמו האמיתי מכבר ונתן ה' בפיו לקרוא לו השם אשר כבר הוא שמו, ושיעור הכתוב כך, וכל אשר יקרא לו האדם, השם שיקרא בעתיד הוא שמו מכבר בהסכמת יוצר בראשית, ואח"כ ויקרא האדם שמות בפועל ממש קרא אותם באותן השמות המוכנים לו מן השמים מקודם וכן יהיה תמיד.

ועיין באוה"ח הק' פ' וישלח (ל"ה י') לא יקרא שמך עוד יעקב כ"א ישראל, צריך לדקדק מה נשתנה יעקב מאברהם דהקורא לאברהם אברם עובר בעשה אבל הקורא לישראל יעקב אינו עובר וכו', והוא למה שקדם לנו כי שמות בני האדם הם שמות נפשותם וה' שם שמות בארץ ודרשו ז"ל וכו' ויעקב הוא שם הנפש שהיתה לו ולזה הגם שנתוסף בו רוח אלקים הנקרא ישראל לא מפני זה אבד הראשון והרי ישנה לראשון גם שני ויכול הוא ליקרא יעקב ואין ראוי שיעקר שמו הראשון לחלוטין, משא"כ אברהם כי גם אחר שינוי שמו לעילוי לא נעקר שם הראשון כי יש בכלל אברהם אברם וכו' ע"ש. וכ"כ בספרו חפץ ה' ברכות י"ג ע"א ע"ש.

ובס' לקוטי אמרים (להמגיד ז"ל ממעזריטש) דף ל"ד בפירוש דברי המדרש שקרא אדם הראשון שמות שלא היו המלאכים יכולים לקרותו וכו' לזה נאה לקרותו שור וכו' וז"ל: אמר אדה"ר וכו' מה שאני קורא את שמו כך אינו שם דבר ושם מושאל להכירו רק נאה לקרותו כך כי הוא שם שרשו ודאי ולכך שמו נאה לו, וגם שמות בני אדם כמ"ש חז"ל (מד"ר בראשית פ' ל"ז): ראשונים קראו בניהם על שם המאורע כי יצחק קרא את שם בנו יעקב על שם שהי' ידו אוחזת בעקב עשו וכן הרבה ג"כ הכוונה ע"ש המאורע

ידעו כי שורש נשמת הבן הוא מעין שורש דבר המאורע וקראו שמו כך, ועכשיו אף שאנו קורין שמות בנינו על שם אבותינו או קרובים כדאיתא במדרש עכ"ז גילה האר"י זל"ה שגם אלו השמות אינם דרך מקרה או רצון האב או האם שקורין לבניהם כך, אך הקב"ה הוא הנותן שכל ודעת בלב אביו ואמו לקרותו בשם שהוא שורש נשמתו של הבן, ומחמת זה האדם מושרש בשמו מאוד מאוד וכו', אכן אם יקראו אותו בשמו תיכף הוא נפרד מעסקיו וממחשבותיו והכל הוא מטעם הנזכר ששמו הוא שורש נשמתו וזה ג"כ פי' ר' מאיר דייק בשמא שהיה מאיר ומנהיר וכו' והי' יודע שורש נשמתו של ב"א עכלה"ק.

ובס' אגרא דכלה למרן ק"ז ז"ל בפ' ויקהל עה"פ ראו קרא ה' בשם בצלאל ובמד' טוב שם משמן טוב כ' וז"ל: והנה האדם אביו ואמו קורין לו שם אבל מהשי"ת יצא הדבר לקרוא אותו בשם כפי השורש שבנשמתו ובאם האדם לא יקלקל את שמו הנה מוכן אל השלימות אשר לזה נוצר ע"ש מה שפי' ראו קרא ה' בשם, למה שפרסמו הכתוב הרי אנו רואים שזאת היא הכנת נשמתו מבראשית עכ"ל.

ומצינו גם בשאר דברים שלא נקבעו שמותם עפ"י המקרה אלא על פי ה', עיין באוה"ח הק' (שמות ט"ז) עה"פ ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא וכו' וז"ל: כי בראותם אותו הזמין ה' לפיהם במקום שיאמרו מה הוא אמרו מן הוא וזה שמו אשר קבע לו ה' ושם שמו בפי ישראל ע"ד אומרם ז"ל אשר שם שמות בארץ שיכוונו לשמות אשר קרא להם הבורא, ואמרו כי לא ידעו נתן הכתוב טעם המצאת השם לפיהם הוא לצד שלא ידעו מה הוא ומאמצעות זה נפל אליא בפיהם, ואולי כי מזה נתחכמו בני' וקראו שמו מן דכתיב ויקראו בית ישראל שמו מן שהשכילו בתיבת מן שאינה מן הרגיל בנדבר ואין זה אלא רוח ה' דיבר ומלתו על לשונם כי זה שמו עכדה"ק.

פרק ו

שמות ישראל — שמותיו של הקב"ה

בספה"ק נועם אלימלך בפ' בהר כ' בד"ה ושבתה הארץ וכו' שהאדם מישראל הוא כולו שמותיו של הקב"ה, שמקומם ואחיזתם של ישראל הוא בה' אחרונה שבשם הקדוש, וזהו אשר שם שמות בארץ ודרשו רז"ל אל תקרי שמות אלא שמות, פשוטו שמות ממש שהוא כולו שמותיו של הקב"ה ע"ש.

ובזוה"ק פ' נח (ס' ע"א) זכאין אינון צדיקיא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא למיהוי כשמיה רשימין ואיהו שוי שמהן בארעא כדקא יאות וכו' ע"ש.

ועי' בספר המאור הגדול (פ' עקב) דשם משמות הצדיקים יכול להועיל כמו שם משמותיו של הקב"ה, עיי"ש שהביא סיפור ע"ז מרוח אפינו משיח ה' הבעש"ט וצוק"ל.

ובספר דברי דוד כתב שבזה מובן שפיר מה שאמרו חז"ל שהקורא לרבו בשמו חייב מיתה, דלכאורה אינו מובן מדוע יגיע לו עונש כזה אך עפ"י הנ"ל ניחא, דשם של הרב יוכל להועיל כשם משמות הקדושים, וא"כ הוה כהוגה את השם באותיותיו.

ועי' בס' סמיכות חכמים כ' וכמו ששמו של הקב"ה אסור להגות ולדבר כן שמו של רבו אסור להזכיר וכו', כשם שהמזכיר השם הגדול באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא ה"ה הקורא לרבו בשמו דאין לו חלק לעוה"ב, כיון דהושוו מורא רבו למורא שמים עכ"ל.

בס' זרע קודש פ' תצוה בד"ה ששה משמותם באמצע הדיבור כ' וז"ל: הנה כ' בספרים שנפש חיה של אדם הוא שמו שכל אדם שואב חיותו מאותיות של שמו, והראיה כשאדם ישן וקוראין לו מקיץ וכו', והענין מה שחיות אדם הוא שמו כי קוב"ה ואורייתא וישראל אינון חד וכל התוה"ק שמותיו של הקב"ה וכו' (כמ"ש זהר

ואתחנן רס"ה ואורייתא כולא שמא קדישא איהו) וכל ישראל כל אחד חיותו מאותיות התורה כנ"ל שיש לו אחיזה בהם, וכו' ולכן כללות התורה"ק מרומנו בישראל שר"ת יש ש"שים ר'בוא אותיות ל'תורה, וזה פי' עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, כי שב"י ר"ת שימות בני ישראל כנ"ל שכל אחד יש לו אחיזה בתורה והוא שמו עכ"ל.

וידוע אשר השמות מרומזים בתורה כמ"ש הגר"א, אב"ן שלמ"ה אליה"ו בן שלמה, רמב"ם רבות מ'ופתי ב'ארץ מ'צרים.

פרק ז

ונקראה בשם

כבר כתבנו בספרנו עה"ת (פי' בראשית) והוכחנו מנהג טוב זריזין מקדימין ועושין מצוה בקדושת השם שכן דקדקו אבותינו הק' כשנולד להם בת (שא"צ להמתין ליום השמיני) מקדימין ליום הכניסה שיקראו לה שם ביום קריאת התורה הראשון אחר הלידה מיד, עמ"ש בס' תפארת בנים בסופו סי' ה' בשם מרן הבני"ש ז"ל שאמר בנקיבה מדוע נמתין אפי' יום א' מבלי לקרוא לה שם בישראל, כי את אשר יקרא לו נפש חי' הוא שמו, וממשיך קדושת ישראל על הולד ואיך יאחרו זה מיום קרה"ת הראשון עיי"ש עוד טעם בסוד ה'.

ובספר המאור הגדול פירש מה דכתיב בקרא קרואי מועד אנשי שם, וז"ל: שמעתי שאפילו בעת שקורא שם לבתו הוא קצת מצוה לשמוח ולעשות סעודה כי באה נשמה קדושה מעולם העליון, כי הנשמה באה בעת קריאת השם, כי נפש חיה הוא שמו, ולכן הבני עליה היודעין מזה עושין מועד ויו"ט להלל ולשבח לבוראן, וזהו קרואי מועד אנשי שם, היינו שהיו בני עליה והיו עושין מועד ויו"ט בשיר ושבח והלל בעת שהיו קוראין שם לבניהם, אפילו בבת שלא היה שם אלא קריאת שם בלבד אפי"ה היו עושין מועד ויום טוב.

טעם לקריאת השם אחר המילה

כתב בחסד לאברהם (מ"ב עין הקורא נהר ג"ב) ודע שכדי להשיג נשמה באצילות לא תושג רק ליחיד סגולה, כמו להרשב"י ע"ה וכיוצא בו, אמנם לנשמה סתם הנה כל ישראל יחד זוכים לכך בעשותם החוקים וכו' כל עוד שיש לו אחיזה בערלה וטומאה באדם אי אפשר שיחול עליו נשמה, ולזה אי אפשר שיקרא בשם ישראל, ולזה נהגו שלא יקרא לו שם רק אחר המילה, שמאחר שכבר

נסתלקו הערלה והטומאה אז ודאי תחול עליו סוד הנשמה, ר"ל נשמה של הנפש, ובוה נקרא בשם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה.

ומזה שדוקא בבן דשייך ענין זה של הסרת הערלה גותנים דייקא אחר המילה, אבל בבת דלא שייך ענין זה, כל כמה דמזרני נפשיה לקרוא בשם עדיף טפי, וכדי להמשיך על השם את קדושת התורה, לכן קורא לה בעת קריאת התורה הראשונה מהולדה.

והנה כי שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה. וזהו שכתבנו שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה. וזהו שכתבנו שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה.

והנה כי שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה. וזהו שכתבנו שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה.

והנה כי שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה. וזהו שכתבנו שם אדם ישראלי שמעון וראובן וכיוצא, א"כ נתבאר שנקרא ישראל ע"י מצות מילה.

פרק ח

שני שמות לאדם — שם הקדושה ולהיפך

מרן ז"ל כתב באגרא דכלה פ' לך עה"פ ואגדלה שמך וז"ל: כי לכל נשמה שיורדת מגבהי מרומים אל הגוף נלוה אליה בגזירת היוצר נפש הבהמיות מקליפת נוגה כנודע, והנה לכל אדם יש לו שם הוא השם של נשמה הקדושה שמזמין השי"ת בפי אביו ואמו, ולעומת זה יש לו שם של נפש הבהמית דס"א ע"י חילופים שונים וצירופים אחרים, כגון מש"ה בקדושה שמ"ה בסט"א, ע"ר בקדושה ר"ע בסט"א, והנה כשהאדם נמשך אחר נפש הקדושה אזי זה השם עיקר השם שלו לא יתפרד ממנו גם לאחר פטירתו, ובהיפוך כשהאדם נמשך ח"ו אחר נפש הבהמיות אז עיקר השם שלו הוא השם דס"א. והנה בעודו בחיים זוכר השם הקדוש שקראו לו אביו ואמו אבל לאחר פטירתו שוכח השם הנכבד, ע"כ מקובל לרז"ל ששואלין לרשע את שמו והוא שוכח ואינו יודע שום שם, שהשם הקדוש נשכח ממנו והשם דס"א לא שמע מעולם ולכך אינו יודע להשיב, והוא הסוד שאמרו רז"ל שבמצרים לא שינו את שמם.

ושמתי מחסום לפי מהנהוג בזמנינו והוא עצת הס"מ והמשכיל ע"ד יירא ויפחד לנפשו היקרה, אשרי מי שלא שינה את שמו הנכבד. והנה הצדיקים הגדולים שמהפכין מר למתוק ונפש הבהמיות ג"כ יתהפך לטוב גמור אזי גם [השם] השני נתהפך לטוב גמור ונתגדל השם, וזהו ואגדלה שמך, וזהו ריוח גדול אל הנשמה, בין והתבונן כי דבר עמוק הוא, עכלה"ק. וכ"כ באגרא דפרקא (אות של"ב).

והן הן הדברים שכי' בסה"ק זרע קודש להגה"ק ק"ז מראפשיץ זל"ה (פ' תצא) וזה לשונו: ושבת שבי"ו ראשי תיבות ואלה שמות בני ישראל הוא שביו, כי הנה נפש חיה הוא שמו ששמו של אדם מורה על בחי' חלק אלקי הנשמה שבו, וכשהיו ישראל בגלות וכו' ונפלו בחי' השמות בני ישראל שהם בחי' הנשמה בגלות

עד שהוציאם ית' וז"ש כאן ושבת שבי"ו וכו' אלו השמות תקח מהם, והה"ק מרימנאב זצ"ל אמר שיש לכל אדם שם בקדושה ולהבדיל וכו' שמו בטומאה וס"א וצריך הצדיק לעבוד ע"ז ויבקש מהשי"ת שיודיע לו איזה שם שיש לו בס"א ויחזיר גם זה השם לקדושה, וי"ל עד"ז ושבת שבי"ו ר"ת ואלה שמות בני ישראל, שהשם שיש לך בקליפה ג"כ תחזור לקדושה עי"ש עכלה"ק.

ובבעל הטורים על הפסוק שמות בני ישראל ה'באים ר"ת שביה. ושמעתי מגדול אחד בפירוש הבעה"ט שאפילו בשביה לא שינו את שמם כי בכך יתחזקו ביהדותם אפילו בשביה.

וכ"כ בס' מאור עינים למס' פסחים: והנה כל גשמה יש לה שם בקדושה, שהשם הוא עצם החיות שלו, וכנגדו יש לו שם בקליפה שהוא מבחינת הרע, שהכל כלול מטוב ורע מחטא אדה"ר וצריך האדם לתקן החלק הרע שלו והשם שבקליפה, ולכן הרשע שוכח השם שלו במיתתו דהיינו השם שבקליפה שלא תיקנו וכו', וזהו שאו את ראש בני ישראל במספר שמות שיהיו מזככים ומספרים, מלשון ספיר וזיכוד, שהנשמות שיש להם בחלק הרע למתקו בטוב ואז לא ישכח השם שלו, וזהו כל זכר וכו' ע"ש.

וכ"כ בהיכל הברכה פ' בראשית בפ' ולאדם לא מצא עזר, כי ידוע שיש לאדם ב' שמות אחד מצד היצ"ט וא' מצד הרע כידוע מסוד חיבוט הקבר ממרן האר"י, לכן לא מצא לעצמו שם כי עזר כנגדו, יש לו ב' שמות, מצד עזר הטוב ומצד כנגדו כידוע עיין תיזוה"ק תיקון ס"ז והבן.

ובספר ייטב לב פ' שמות כ' וז"ל: עוד דברים בגו מ"ש שלא שינו שמם, רמוז למ"ש הרב אלשיך ז"ל עה"פ וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו, כל' מהיכן ידע מה שמו, אלא שראה מקום ומקור חיותו למעלה מכ"ב אותיות התורה שבהם נברא העולם וזה שמו אשר קרא לו, וז"ש נפש חי' הוא שמו דייקא, ואיתא בספרים כל איש שם הקודש שלו הוא מקור חיותו, וזלע"ז

בסט"א חלילה יש לו שם להפך, וצריך כל אדם לתקן עצמו כפי שורש חיותו היינו שמו דקדושה, עכ"ל.

העדתי לך כאן עדים נאמנים על חומר הענין בדבר הזה וכולם מתנבאים בסגנון אחד, ומי הוא הרואה דבה"ק ולא יעלה מורא על ראשו ומקשה לבו ויאטם אזנו לשמוע דברי תוכחתם.

בני הפלג — שם

ועפ"ז נ"ל לפרש בפרשת חיי (בראשית כ"ה ו') ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי וגו' ופרש"י פי' רבותינו שם טומאה מסר להם, והדבר סתום מלהבין דאיך נרמו בקרא דכתיב נתן אברהם מתנות שהוא שם טומאה, ועיין בש"ס סנהדרין צ"א שנדחקו כל המפרשים דאיך עשה אברהם כזאת למסור להם שם כישוף עיי"ש, ובבעלי התוס' כאן וש"ח ושאמ"פ פירשו שם שרשאין להזכירו בטומאה, ועפ"י פשוטו אין להבין פירושם שלא מצינו איסור להתפלל וללמוד תורה ולהזכיר שם שמים אפילו בשעה שהאדם בטומאה כמאחז"ל ברכות (כ"ב) אין דברי מקבלין טומאה.

והנ"ל דעל תיבת פלגשים פרש"י מקודם חסר כתיב וכו' נשים בכתובה ופילגשים בלא כתובה, דצ"ל מה משמיענו רש"י בזה קודם דחסר כתיב, ומובא בשם הה"ק ר' אדם בע"ש זצ"ל עפ"י מאחז"ל סוטה (י"ז) איש ואשה שכינה שרוי ביניהם דבאיש יש אות י' ובאשה יש אות ה' הרי יש ביניהם חצי השם, ואת כתב השטר שנותן איש לאשתו קראו חז"ל כתובה, הוסיפו על תיבת כתב אות ו"ה וכינוהו כתובה והוי השם שלם י"ה באיש ו"ה בכתובה, אבל באם אינו נותן כתובה אין שם אלא חצי השם, וזה מרמז רש"י ז"ל פלגשם חסר, (ופירושו פלג שם היינו חצי שם כי) נשים בכתובה (והוי השם שלם) פלגשים בלא כתובה (והוי רק חצי השם) ע"כ, (ועמ"ש בזה בס' שאר ישוב עה"ת פ' בראשית).

ואפשר לפרש לפי מה שנתבאר לעיל שלכל אדם ישנו ב' שמות שם בקדושה ולהיפך שם בסמ"א, וגדול כח הצדיקים שמהפכין גם הרע לטוב וא"כ ע"י עבודתם בשלם השם, אבל הרשעים שפוגמים ומקלקלין השם הקדוש הניתן להם בשארם רק בשם של הס"א וא"כ אין להם רק חצי שם יש לומר דלכן נקראים בני הפלגשים פלג-שם שאין להם רק השם של הס"א ר"ל.

וידוע מהאר"י ז"ל כי ע"כ יצא ישמעאל מאברהם ועשו מיצחק דכיון דמקור תולדותם הי' מתרח הי' צריך להתברר הוזהמא והפסולת ויצא ע"י ישמעאל ובני הפלגשים מאברהם והחלק הנשאר מצד שרה וזהמת תרח יצא ע"י עשו מיצחק, וע"י שהגו סיגים מכסף יצא כלי מצורף יעקב מטתו שלמה.

ומעתה נאמר שאותן בני הפלגשים ששאבו כל הוזהמא שמצד תרח להם מסר אברהם אע"ה השם טומאה שהשם הלזה נאה להם ולמעשיהם, ועי"כ נשאר יצחק כלי קדוש לאלקיו, וזשאה"כ ולבני הפלגשים אשר לאברהם היינו אותן שנשארו בפלג השם, שכל אחד יש לו ב' שמות כנ"ל והמה נשארו רק בשם אחד להם נתן אברהם מתנות, וזה שפרש"י שם טומאה מסר להם שיוכלו להתקיים בשם טומאה לבד כנ"ל, דכל דבר בעולם צריך שיהי' בו ניצוץ קדוש, וזה הי' המתנה שנתן להם אברהם שהגם ששאבו כל הוזהמא והטומאה יוכלו להתקיים, וישלחם מעל יצחק בנו וגו' שהם לא יהי' להם שום חלק ונחלה בקדושה ונשאר יצחק בנו מזוכך בקדושה.

וזה שפירשו בעלי תוס' שמסר להם שם טומאה שיהיו יכולין להזכיר השם בטומאת הגוף, וכ"כ שצ"ע דלא מצינו איסור להזכיר שם שמים בטומאה, אבל י"ל למ"ש לעיל דכל שם קודש אין מהראוי להזכירו במקומות המטונפים כיון שרומז להנשמה ושרשו בקדושה בגבהי מרומים, וכל שם ישראל קודש אין להזכירו במקום מטונף שיש בו קדושה ולזה טוב שם החולין הטפל לאיש ישראל, ולאלה בני הפלגשים בעודם אצל אברהם בודאי נזהרו

ויקרא שמו בישראל

והלכו באורחותיו אבל כששלחם ידע שלא יזהרו עוד בזה וע"כ
נשאר רק בשם טומאה שלהם וניטל מהם שם הקדוש כאשר שמם
מורה ע"ז בני הפלגשים ולכן היו יכולים להזכיר שמותם בטומאת
הגוף ובמקומות המטונפים כנ"ל.

השי"ת יזכנו שנהיה בשם שלם, ולא בפלג שם ח"ו, ובזכות זה
נזכה שיהיה שמו של הקב"ה שלם וכסאו שלם.

פרק ט

ויקרא בהם שמי ושם אבותי

זר. לשון מרן ז"ל בספרו מעין גנים (פ"ג בהג"ה): אודיעך הענין בקיצור מאוד בלל ה' שפת כל הארץ וחלק האומות לשרים כל אומה לשר מיוחד וכל לשון של כל אומה ואומה הוא כפי כח של השר, ועם ה' אלה חלק ה' עמו ולא מסר אותם תחת שר רק בחרם לחלקו ולשונם הוא לה"ק הלשון שבו ברא הקב"ה את העולם, הנה לשון זה מצליח לעבודת השי"ת לתורה, הנה הגם שמשתמשין ישראל למו"מ בשאר לשונות בכל הארצות עכ"ז לשונותם מחויב להיות משונה מלשונות הגוים דהיינו לשונם החול עם תערובות לה"ק, משא"כ כשישראל משנים את לשונם לדבר בלשונות הנכרים, הנה הלשונות הללו מסוגלים לכל התכונות הרעות ורוע מדותיהם כפי כח היצוני שבנפשות האומות, ועי"ז מתערבים בגוים בעוה"ר ומזה יבא סיבת אריכות הגלות וכו' וישנו בכלל זה משארו"ל שלא שינו את שמותם, והנה לפי פשוטו הוא שלא שמו לבניהם שמות כשמות הגוים.

אבל כשתעיין בדברי רז"ל במדרש אמרו בזה שלא היו קוראין לראובן אדריינוס ולשמעון דיפילוניס וכו' והוא לפלא וכי ס"ד כשהי' שם אדם ראובן יקראוהו בשם אחר ומאי רבתייהו שלא עשו כן, אך אנחנו רואים מה נעשה בזמנינו ונבין מה נעשה בגלות הראשון במצרים, והנה השם של האדם הוא מניע כחות נפשו, דהנה כשיקראו האדם בשמו הוא מתפעל ומתנועע וא"כ השם הוא כמביא אחיזה לנפש הנה זה הי' חכמת פרעה כאשר רצה שיהיו ישראל נכנעים תחת ידו הי' קורא לכל א' שם חוץ השם אשר הושם לו בהולדו וכיון שיתפעלו ע"י השם אשר הושם בגזירתו א"כ יהי' גזירתו וכוחו בית אחיזה לנפשם, ובזה יהיו משועבדים ונכנעים לס"א דיל"י לגמרי ע"כ קרא שם ליוסף צפנת פענח ומי יודע מה הוא הכונה של לשון מצרים, והנה תתבונן בתורה נאמר ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וכו' ויצא יוסף על ארץ מצרים,

והאיך יקושרו הדברים, אבל הכוונה כי הגם שפרעה קרא שמו לשם שררות וגדולה צפנת פענח, עכ"ז הוא לא קיבל עליו להיקרא בשם זה רק בשם היהודית והכוונה ויצא יוסף על ארץ מצרים היינו כל הפקודות והגזירות שכתב בכל ארץ מצרים לא חתם א"ע רק יוסף, וכן תתבונן שנאמר וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויישם בארון במצרים, שלא כתב כן בשום ב"א רק ויחי כך וכך וימת, רק הכונה שמת ונפטר בשם טוב היינו בשם יוסף ולא נשתנה שמו הגם שהי' בן מאה ועשר שנים, ומעת ששינה פרעה את שמו הי' פ' שנים, אף על פי כן לא נשתנה שמו בכל אורך הזמן ויישם בארון במצרים דהנה נתנו ארונו בקברים של מלכים, ובודאי על כל ארון רושמים שם המלך, והנה על ארון שלו לא הושם רק שם הקודש יוסף ולא צפנת פענח וזה שאמר אח"כ ואלה שמות בני ו' מוסיף על ענין ראשון מה יוסף לא שינה שמו כן בני לא שינו שמותם הגם שפרעה קרא לכ"א שמות מטעם הנ"ל.

וכן כתב בקדושת לוי (ריש פרשת שמות) ויוסף היה במצרים, יש לדקדק למה כתוב במצרים, הוי ליה לומר ויוסף היה שם. ונראה דהכי קאמר ויוסף היה במצרים, כלומר שלא שינה שמו, כי אפילו פרעה שקרא שמו צפנת פענח, אף על פי כן לא קרא עצמו רק יוסף, פרעה עצמו אמר לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו, כי בשביל שלשה דברים נגאלו בשביל שלא שינו את שמם, וזהו ויוסף היה במצרים.

הבן הענין ותנשק ידי חכמי התורה. והנה מה נאמר ומה נדבר הרשעים האפיקורסים שבזמנינו לא רשאו על שפתם השם היהודית והשם לוי הניתן להם כגזירת המלך בזה יתפארו אפי' השם הנוסף הוא מכוער אשר אם הי' איזה איש מכנה לחבירו בזה השם אזי הי' מרדף אחריו ודורש לדמו, ולהיות שנקרא בזה השם ע"י הגוים יתפאר בו ומתבייש בשם היהודית, הן המה כתות הערב רב אשר לא זכו לחזות בנועם ה' ויהי' לחרפות ולדראון עולם,

וכל בית ישראל יעלו בכבוד ותפארת עד עולם, ע"כ לשוננו הקדוש בהג"ה שם.

ואח"כ העתיק מס' עבודת הקודש בתוספת משלו וז"ל: ועל האנשים האלה ועל כיוצא בהם נאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבותות העגלה חטאה וכו' כי זה ידוע שהיצה"ר אינו מפתה לאדם בתחלת פתיוחו במלתא דאיכא בה עון גדול כי בודאי הפחותים שבישראל ימנעו לשמוע קול פיתויותו כי כפלח הרמון רקתך, אבל מה עושה השטן בתחבולותיו כובש את האדם ובתחלה בא לפתותו בדברים המתוקים כדבש ונופת צופים ומייפה טענותיו באומרן על לבו של השומע לו שזה הדבר אין בו איסור מן התורה כלל רק שהם כעין סיג וגדר בעלמא להטפשים, ולחכם כמותך לא נאסר כלל (ואלה הרשעים האפיקורסים הללו אומרים כן על כל מצות התורה שניתנו לרסן ומתג לקלי הדעת לבל יהי איש את רעהו חיים בלעו אבל לחכמים כמותם אין מן הצורך וכו'), ובאמת שאף אלו הדברים שהם כעין סיג הם מהעבירות החמורות רק שאינם מפורשים בתוה"ק כמו שאר העבירות שהם מפורשים באר היטב (אבל גרמזין בתורה בכללותי ופרטותי ודקדוקי ומדותי ובמעשיות האבות והן הן גופי תורה) ושאדם דש בעקביו והם נקראים חבלי שוא ושהאדם בראותו כי הם דברים שאין בהם חומר איסור כלל מתפתה אל היצה"ר ושומע לעצתו באמור לו מה בכך ואח"כ מביאו אל החמורה שבחמורות לאחר שיעשה היכרות עמו שאז אין אדם מעיז כנגדו ובפרט לאחר שרואה שכמה דברים עלתה לו בטוב, וז"ש הוי האנשים המושכים העון בחבלי השוא כי ע"י אותן חבלים של שוא נמשך עבות כעגלה וכו' ולא זו בלבד שאינם נחשב להם לעון אף זו שנחשב להם למעלה גדולה וחשיבות באמרם שבניהם ממולאים מכל המדות טבין ויודע אף בכתיבה יוני ואדומי כו' (הגע עצמך וכי יתפאר איש שבנו ממולא בכל טוב לגנוב ולגזול ולנאוף כן הוא בהתפארות הזה כי מזה יבוא לכל המדות הרעות עד שהוא כופר באלקי ישראל כאשר יעיד החוש ועין הרואה,

ואני בעיני ראיתי שלא נמלט מהם איש להשאר בדת יהודית כראוי
כ"א א' בעיר ושנים במשפחה וגם זו מן השפה ולחוץ קרוב ה'
בפיהם ורחוק מכליותיהם), עיי"ש עוד.

ואחרי כ"ז כמה מהפחד והיראה יפול על לב האדם שיזהר מלקרוא
בשמות העכו"ם, ועבור זה בלבד שלא יהי' בכלל רשעים
ופושעים כשיטת האי צדיקא גאון וקדוש מהרצ"א זצ"ל כדאי לזוהר
בזה.

ומזה תבין ג"כ גודל רעת אותן האנשים הקוראים לחבריהם בשמות
העכו"ם שגורם רעה לחבירו ונמצא שהוא מהעבירות שבין
אדם לחבירו, דלפמש"ל שהשם של האדם הוא בית יד שעל ידו
נאחו ומתנווע וכו"כ ק"ז בנוע"א ובז"ק וכמה ספרים הנ"ל והראי'
כשאדם ישן וקוראין לו מקיץ, ונמשך אחר קריאת שמו, נמצא
שמריעין לו לאיש ישראל שקורין אותו בשם הפסול שהוסיפו מצד
הקליפה כי הוא נגור-אחר השם כמובן מכל הנ"ל.

וכדברים האלה בספרו מע"ג הנ"ל כתב מרן ג"כ בס' סור מרע
ועשה טוב בהוספת מהרצ"א (אות פ"ו): תדע ידידי
שגם בקליפת מצרים זאת היתה חכמת הקליפות להשים שמות
אחרים לכל איש ישראלי אשר הי' לו שם קודש בקדושה שהניחו
לו אבותיו ביומא דמהולתא להיות שם כל דבר הוא אחיותו וכחו
כנודע ליודעים רצו להגביר כח הקליפה וממשלת הסט"א על נפשותם
להתפעלות נפשם בקרוא להם שם הקליפה וכשיתנוענע נפשם בקרוא
להם שם הסטרא אחרא אז יתגבר על נפשם ממשלת הזדון והבן
מאוד וכו' הארכתי בכל זה כי הציקתני רוח בטני באשר אני יודע
שבעוה"ר האנשים החטאים בנפשותם נתהפך להם לייחוס שמות
הטומאה אשר הניח להם הסטרא בישא ועוד לא יזכרו ולא יפקדו
בשמות הישראלים והמה מעכבים ח"ו הגאולה כי יש בסט"א אחיזה
בנפשותם ומוסרים כחם תחת ממשלתם ועי"כ הי' מה שהי', נעובה
נא המשא הזאת מאת האנשים העושים בשאט נפש כי אין להם

חלק בקדושת ישראל והמה מושלים רשעים על עם דל, אבל משגה הוא גם ביד כמה בעלי תורה ע"כ הצגתי כל אלה למשמרת לאנשי גילי יראו וישמעו ולא יעשו עוד כדבר הזה ונסלח לכל עדת ב"י וגו' כי לכל העם בשגגה עכלה"ק.

וידוע המעשה שהי' בא' מבית לימודם הגבוה וכשבא הפראי-פעסאר לנסותם והיו בין התלמידים גם מבני היהודים והיה אחד נקרא בשמו עדווארד, אמר לו האדון הפראפעסאר שיאמר לו שמו הישראלי, ענה ואמר ששמו דוד, אמר הפראפעסאר אתם היהודים אינכם ראויים להקרא בשם אבותיכם הגדולים האלו ע"כ אתם משנים שמותם, גנאי הוא לכם לישא שם המלך החסיד והישר דאויד וכדומה ועדווארד יותר נאה לך, וכן הרבה לדבר אתו קשות, והוסיף זלזולים מרים על פחיתות ערך אשר הוא אצל היהודים וכו'. ומה מאוד תשיגנו בושה שצריכין אנחנו לשמוע תוכחה כאלו מערל בעבור שאטמו אזנם לשמוע בקול חכמינו ורבותינו זצ"ל שכבר צווחו ככרוכיא על זה.

עוד אומר לך שלדעתי הרי אלו באזהרה מן התורה שנאמר (דברים י"ב): ואבדתם את שמם וגו' לא תעשו כן לה' אלקיכם, ורז"ל דרשו מכאן למוחק את השם ולגותץ אבן מן המזבח שעובר בל"ת ועוד דרשות דרשו מסמיכות הלזה וא"כ למדו לנו חז"ל בקבלתם שהמשך הכתוב ואבדתם את שמם — לא תעשו כן לה' אלקיכם הוא ענין אחד ואין מקרא יוצא מידי פשוטו.

ולפי מה שנתברר מכל הני מימרות רז"ל שכל שם איש ישראל הוא שם הנשמה והוא שם משמות הקדושים כביכול ית"ש וא"כ המאבד את שמו הקודש וקורא עצמו בשם משמות עכו"ם הרי עובר על אזהרה זו.

חוי מכל זה אפילו כשאין כוונתו רק להתדמות ככל הגוים ג"כ עובר בכמה לאווין.

ובדרך צחות אמרתי לפרש הפסוק ויקרא בהם שמי ושם אבותי, ברמז על מה שרואין בעוה"ר שאותן השמות שקראו אותם ביומא דמהולתא נשכח זכרו אצל אנשי בריתו, כי הגם שאביו קרא לו שם טוב הוא הוציא על עצמו שם רע והורגל זה השם בפי הבריות, ע"כ ברכם יעקב אע"ה ויקרא בהם שמי ושם אבותי, שכל הבריות יקראו אותם בשם זה אשר ניתן להם מפי אביהם, ושם עולם אתן להם אשר לא יכרת ויהיו נזכרים בשם זה בפי כל העולם, וכד"ז מיושב פשוטו של מקרא.

ואלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן. דכירנא כד הוינא טליא ונתגדלתי בבית ק"ז הה"ק מהרצ"א מבערטש ז"ל, בא לפניו דיין דמתא הגאון בעמח"ס „פלפול הלכה" שהי' מנהל המעטריקל (רשימת שמות הנולדים מטעם הממשלה) והקביל כי הדאקטאר שבעיר רוצה שבנו הנולד לו יהא רשום בשם לע"ז ושמו הקודש לא יזכר, ובא בטענה שכשיגיע הזמן ללכת להאי שקאל"א יהא לו לבושה להקרא בשם הקודש בפי הנכרים, וקד"ז השיב שלא ישמע לו ולא יורשם רק בשם הקודש, אמנם הדאקטאר לא הטא אוון קשבת והתרה שבאם לא ישמעו לו או ילך אל הגלח וישתמד את בנו ר"ל, ובכל זה לא הסכים ק"ז ואמר שאין האחריות עלינו וישתמד כחפץ לבבו ושם לע"ז לא יזכר בהמאטריקל, והסוף הי' שנרשם בשם יהודי כפקודת ק"ז ז"ל (והנה בכמה מדינות כגון בהונגארי' וכדומה הי' חוק מטעם הממשלה להרשם בהמאטריקל בשם נכרים ולא הי' אפשר בע"א, אבל באותן מדינות שהרשות הי' נתונה להקרא בשם שבחרו להם הי' דבר זה מעיקרי אמונה), מעובדא זו תראה עד היכן הדברים מגיעים, והוא מוסר השכל לדורינו זה שהוקל בעיניהם לעבור ע"ז והוא מהדברים שעומדים ברומו של עולם.

ולחבת הקודש אעתיק פה תשובה אחת כלשונוה משו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קס"ט) ותראה עד כמה דאגו גדולי ישראל על המכה הזאת בעו"ה, וזל"ק:

אם אמנם שאין אני יודע לכנות אותו מ"מ ראיתי שראוי להשיב על הדבר אשר שאל שיש בנ"א שמכנים עצמם בשם הגוים ומעלתו נ"י הוכיח אותם דהרי אמרו במדרש שבזכות זה שלא שינו את שמם זכינו לצאת ממצרים, והם משיבים שלזה די במה שיש להם שם יהודי לקרותם בו לעלות לתורה, וזה דבר הבל וטפשות, כי בוודאי יש בזה איסור דאורייתא, כמ"ש הרמב"ם (פי"א מה' ע"ז) דמקרא מלא נאמר בסוף פ' קדושים ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ומשם ילפי' בספרי דאין רשאין לדמות להם בשום אופן, וכל שהוא עושה דמות להם עובר על מה שנאמר בתורה דאסור לנו לדמות להם, וכשם שאסור לנו להדמות להם במלבושם ובהליוכם ובשאר מנהגיהם, ה"ה וכ"ש דאסור לדמות להם בשמם, ועלינו לעשות כמו שעשו אבותינו שנאמר בהם ויהי שם לגוי גדול ודרשו חכ"ל מלמד שהיו ישראל מצויינים שם.

וביותר ביאור אמרתי הכוונה דהנה בהיותי רב דק"ק יערגין סמוך לפ"ב, ופעם נזדמן לי כשמסרתי המאטריקעל להשר המיועד לזה, התרעם לפני ואמר כי לא נאה מה שהיהודים קורים עצמם בשם הגוים ושאר כל האומות מחשיבין השמות הבאים להם מראש האומה דהיינו אונגארי' פראנצעזיא וכדומה כולם מחשיבין הלשון והשמות שלהם ואינם משנים בשום אופן כי מתזיקים זאת להם לכבוד ולתפארת, והיהודים אשר הם מקדמוני האומות קיומי העולם המה בושים עצמם להקרא בשם העצם ומשנים שמם לשם האומות וזה להם גנאי גדול, ולא היה בפי מענה להשיב לו, אבל דחיתי אותו בדברים שהגלות גורם זאת.

אבל באמת גם בזה נתקיים בנו הקרא כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון במ, שאבותינו וכל הדורות שלפניהם הי' עליהם עול הגלות בתקפו ומ"מ לא שינו את שמם ולא הי' להם שם הישראלי לביוש ולבוזין, ואדרבה הי' להם שם הישראלי לכבוד ולתפארת, וכמו שאמרו חכ"ל על הקרא איש יהודי הי' בשושן שהי' מוכתר בנימוסין שעשה לעצמו כתר שהוא יהודי וקיימו

בחקותיהם לא תלכו ואבדיל אתכם מן העמים, ועכשיו שהוקל כובד הגלות ואין הישראל' מבוזים בין האומות הם משנים שמם ולשונם כדי לדמות עצמם לאוה"ע, ויש להמליץ זה בקרא כי דור תהפוכות המה וז"ש בנים לא אמון בם היינו שאין רוצים בשם המגדל' אותם.

ומהתימא שהרי אמרו ביזמא דף ל"ח ע"ב דאסור לקרות בשם איש שהוא רשע דרשעי' לא מסקינן בשמייהו שנאמר שם רשעים ירקב עיי"ש, ואותם אנשים קורין עצמם בשם הגוים והרי בזה הם מראים שהם מחשיבים את הגוים יותר מהישראלים והרי מעולם ה' הדרך לקרוא שם בניהם ובנותיהם על שם אבותיהם או על שם צדיקים קדושים וגאונים גדולים שהם ה' החשובין והחדשים מבזים אבותיהם וגדוליהם וקדושיהם ומחשיבין ומשבחין ומפארין שם הגוים לקרוא שם צאצאיהם על שמם, והרי זה בזיון גדול לאבותיהם כל אחד מישראל שהביא ביכורים ה' קורא בקול גדול וירד מצרים ויהי שם לגוי גדול וגדול הוא לשון חשיבות, והיינו דרשי בספרי שהיו מצויינים שם דהיינו מלשון שם, והיינו שהי' מצויינים ג"כ בשם אעפ"י שעבדו עמנו עבודת פרך אפי"ה לא נתנו לקרות לעצמם בשם הגוים ושם היהודי לא ה' להם לבזו ולקלון.

וזה שעמדה לאבותינו ולנו בצאתינו ממצרים וכו'. וראוי לכל בר ישראל הנאמן לה' ולתורתו להזהיר את כ"ב ואת הסרים למשמעתו על ככה וכו', עכלה"ק.

פרק י

ובשם ישראל יכונה

ודע שכל הנ"ל הוא לא רק אזהרה על שם הנותן לולד שיתנו לו שם ישראל, אלא גם בכנויי המשפחה יש לזוהר מאד, שהרי בפירוש נאמר בד' קדו"ז לעיל בזה"ל: הרשעים האפיקורסים שבזמנינו לא ישאו על שפתם השם היהדות, והשם לווי שניתן להם בגזירת המלך בזה יתפארו.

הרי מפורש שזה הענין הוא אצל שם הכינוי שניתן לו מהממשלה, כי מי שהוא אחוז בשרשו שבקדושה השי"ת נותן בלב בני אדם שיקראו אותו בשם הקודש שלו, ואם הוא אחוז בנפש שמהקליפה הכל קורין אותו בשם השני שמהקליפה עד שאינו זוכר לגמרי שם הקודש שלו, השם ישמרנו, ולכן הירא את דבר ה' צריך למחות בכל תוקף נגד המנהג הרע שהכה שורש בקרב העם ויבקש מחביריו שלא יקראו אותו רק בשם הקודש שלו, ועוד צריך לזוהר מאוד משמות נכרים שהם בחי' ע"ז כנזכר, ולכן דקדקו הצדיקים ובחרו שמות כינויהן המתלויים ג"כ אותן ששורשם בקדושה, וכן עשו רבותינו תלמידי הבעש"ט שהכניסו בקדושה שם הכינוי שחייבה הממשלה, כעבודתם בכלל להוציא יקר מזולל, טהור מטמא, ובחרו בשם המשפחה שיהא מכוון בפשוטו ובפירושו ומספרו ביחוד קדוש והשתדלו להשיג שמות כאלו, וכל שמות המשפחה של הצדיקים הם יסודתם בקדושה, גלאנטי, ריקאנטי, חאגית, אזולאי, שבחרו להם ביחוד ולא מלשונות הגוים ח"ו.

הלא נודע שכל הצדיקים שכל מעשיהם היו בכוונות קדושות וביחודים וגימטריאות, שכתבו וחתמו שמם למשפחת אבותם בכוונות אבותם והם הוסיפו כל אחד במדריגתו.

ועיין בתולדות המחבר לספר „כוס ישועות“ (ב"ק, לר' צבי הירש חריף אבד"ק האלבערשטאט) שמרן הרה"ק מצאנו התנצל שלכן שינה חתימתו לשם „האלבערשטאם“ שלא רצה שיהיה שמו

על שם העיר „האלבערשטאט“ מענין קראו בשמותם עלי אדמות.
ועיין בספר מקור חיים לר' אברהם חיים שמחה בונם מיכלואהן
(בילגורייא תרע"ב) אות תמ"ח.

ואם שבעה"ר אין אתנו יודע עד מה, נ"ל לומר איזה כונה
בענין זה, ע"ד שפירש הגה"ק מהד"ב דברי קדשו „עשה
לך שתי חצוצרות כסף“, דהיינו נשמתו של אדם הגם שיורדת לגוף,
עם כל זה תשאר בצורתה מלכות שמים, על כן תיקרא הנשמה שתי
חצאי צורות „כסף“ שיהיו משתוקקים זה לזה (מלשון נכסוף נכספת)
עיין אגרא דכלה פ' בהעלותך ד"ה עשה לך, ע"ש הבנת הדבר באורך.
ועפ"ז תיקרא נשמה קדושה „האלבער — שטאם“ חצי הצורה,
וידוע ליודעי הן.

וזה שכתב מרן ז"ל בכמה מקומות לענין שם שפירא הורוויץ
ראפאפורט, אבל לא שיעקור שם הקודש ממקומו אלא שיהי'
שם ישראל עיקר ושם שהמציאו יעקב טפל לו, וגם אם מהממשלה
נתנו לו באונס שם מדעתם הנה עבודת הצדיקים להמתיק את הרע
ולצרפו כצרוף את הכסף ומצרפין מן הרע צירוף טוב, כמ"ש מרן
פ' לך עה"פ ואגדלה שמך בסופו.

ומזה תראה רעת אותן המשנים שם טפל שלהם ויצאו בעקבות
העברים העוברים, וכותבים שמם עפ"י לשונם הבדוי שבזה
מבטלים כוונתו ומספרו וצירופו אשר תקנוהו ראשי המשפחה וכהנ"ל
שגם אותן השמות הכניסוהו לקדושה ביחודים וצירופים, לכן גם
המשנה לדוגמא מזאלצמאן לולצמן מן האלפרן הלפרן חסר ממנו
אלופו של עולם, ועכ"פ חדש הוא שחדשוהו המינים ממדינת ישראל
וחדש אסור מה"ת.

אמנם הגם שכבר הבאתי לעיל מפי סופרים וספרים שראשי
המשפחות אבותינו ואבות אבותינו דורות הקודמים ז"ל
כבר המתיקו השמות הטפלים ולא יפה עושים המחליפים שמות
משפחתם, מ"מ אביא עוד ראיה דבזה יובן מ"ש רז"ל הביאם רש"י

ז"ל פ' שמות עה"פ ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה וגו', שפרה זו יוכבד שמשפרת את הולד, פועה זו מרים ע"ש שפועה ומדברת והוגה לולד.

והנה מרן ז"ל בבנ"י (חודש ניסן מאמר טיול בפרדס סוף דרוש י') כתב אשר פרעה נתן להם שמות אלו מצד הסט"א ובזה ה' בטוח שיתמשכו אחר השם וישמעו לעצתו, עיי"ש באריכות, ולפי דברי חז"ל הנ"ל גם שמות אלו הם לשבח, אלא מוכח מזה שאעפ"י שמלכות הרשעה החליף שמותיהם שבקדושה לשמות סט"א, הם השתדלו להכניסו בקדושה ולפרשן לטוב ועי"ז גם אותן שמות באמת נכנסו לקדושה, ומ"מ עכ"ז לא עשו המילדות כאשר צוה עליהם פרעה והתייחסו בשמותיהן יוכבד ומרים, וכמ"ש בבנ"י שם, דאף אחר שע"י קדושתן הכניסו גם אותן השמות לקדושה מ"מ מרשעים יצא רשע, וכל היוצא מטמא טמא, שהרשע גם אם יאמר דברי קדושה צא תאמר לו, כמ"ש באמרי צדיקים להמגיד ממעורייטש (ל"ט ע"ב) אל ילמוד אדם ספר מאדם שאינו הגון אפי' שיש בו דברי תורה כראוי לפי שנתדבק בו נשמת אדם שעשה זה הספר, וכ"כ בס' המדות, הס' שאדם רשע למד בו אל תלמוד ממנו כי האותיות הם ירשיעו אותך, וכ"כ בסה"ק נועם אלימלך שדברי רשע אף אם אומר דברי תורה הם פועלים ההיפך מהנרצה, אשר ע"כ לא רצו להשתמש באותן השמות שנתן להם פרעה, וכן עשו אבותינו הקדושים, שאף שהיו בוררים להם שם טפל, שם משפחה, מאשר יש לו שורש בקדושה מ"מ לא השתמשו בשם זה, רק בשם הקודש ממש הניתן להם בעת הוולדם, ואנחנו צריכים לילך בעקבותיהם.

והלא תראה בחוש עד כמה גדלה עצת היצר והסט"א שמייפה בעיניו דוקא דברים האסורים וממאס אצלו מצות השי"ת, כאשר האריך בדברות קודש ק"ז בספרו מעין גנים (פ"ג אות ה' בהג"ה) כן אומר לענינינו אשר אם היה המלך נותן איזה שם לאיש והי' חבירו מכנהו בשם אחר בוודאי יהי' דורש ממנו להיות נקרא בשם שקרא לו המלך דוקא, והלא מעולם היה דרך הכבוד באיש

ישראל בקוראי שמו, משה, שמואל, וכדומה, אבל לכנותו בשם משמות הגוים הטמאים הי' נחשב לבושת ולכלימה, ועכשיו בעוה"ר החליפו השיטה ובושה בעיניהם להקרא בשם משמות הקודש, ומתכבדים בשם „מיסטער“ (כלומר זבל ואשפה), „שמיטץ“, וכן נקראים בשם הרוצחים הארורים ימ"ש מיסטער דייטש, מיסטער אונגאר, וכבודם המירו בתבנית שו"ר, מיסטער אקס וכו' ודוקא שם זה נאה להם. וכל עודם בחיים הם מתביישים בשם יהודי רק בשכבר שוכבים בקבר על הביה"ח או במזכיר נשמות או קוראים אותם בשם הקודש, והמלצתי עליהם הקרא קראו בשמותם עלי אדמות, אז קוראים אותם בשם היהדות.

ובספרי שאר ישוב עה"ת (פ' מקץ) כי שזה אפשר לכוון במארז"ל מגילה (כ"ח ע"ב) שאמר ר' זירא ולא קראתי לחברי בחניכתו ואמרי לה בחכינתו, דמה הוסיפו האמרי לה, אלא שהכוונה שלא קראתיו בשם הכינוי של המשפחה שנתנה להם מהאוה"ע בהכרח רק בשם הקודש של כל איש ישראל שהוא שורשו בקודש (ועמש"ש בפ' לך בפ' הוא דמשק אליעזר).

ונ"ל עוד ראי' מפורשת מן התורה שאותן שמות הנתנים מאת הרשעים אף ששמותיהם נאים לא ישתמשו בהם, שאמר הקב"ה לאברהם אע"ה לא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם, וארז"ל (ברכות י"ג ובמד"ר): כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ול"ת, והקשה המהרש"א (בחד"א שם) מאי טעם לא הקפיד כן על שם יעקב והדר אהדרי' קרא אלא שיהא טפל לשם ישראל, ולמה בשם אברם הקפיד הכתוב שלא יזכר עוד כלל עיי"ש מה שתירץ.

ול'י נראה פשוט מפני שהשם אברם קרא לו אביו תרח ולזה הקפידה התוה"ק שאותו השם לא יזכר עוד ולא יקרא בו כלל, אבל השם יעקב קרא לו הקב"ה ויש אומרים שניתן לו מאביו יצחק אותו השם לא יעקר ממקומו אלא שנעשה אח"כ טפל כשנתעלה

יעקב יותר ויקרא אותו הקב"ה ישראל, אח"כ הראוני בס' בר"א (סי' ח' אות ל') שהביא בשם מרכבת המשנה על המכילתא פ' בא ליישב כן ושמחתי ב"ה שכוונתי יפה.

ויש לרמוז עוד בקרא ישעי' (מ"ד ה') זה יאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתוב ידו לה' ובשם ישראל יכנה, וברש"י ז"ל זה יאמר לה' אני אלו צדיקים גמורים, וזה יקרא בשם יעקב אלו קטנים בני רשעים, וזה יכתוב ידו לה' אלו בעלי תשובה, ובשם ישראל יכנה אלו הגרים כך שנוי' באבות דר' נתן עכ"ל.

אבל במדרש בראשית רבה (פרשה ח' סי' ב') איתא בדי' כתות העומדות לפני המקום, זה יאמר לה' אני הרי כולו למקום שלא נתערב בו חטא, וזה יקרא בשם יעקב אלו גרי צדק, וזה יכתוב ידו לה' אלו בעלי תשובה, ובשם ישראל יכנה אלו יראי שמים וכו' ע"ש.

ולדרכינו יתפרש ובשם ישראל יכנה, גם לאותן שהם בשפל המדרגה מאוד מהכתות שחושב בהדרגה זה אחר זה וחושב אלו לבסוף, מ"מ כיון שעדיין שמו הישראלי עליו ואינו משנה שמו ראוי הוא עוד לעמוד לפני המקום, וזה ובשם ישראל יכנה שלא נשאר לו מכל יהדותו רק זה שעומד עדיין בשם ישראל, ואח"כ ראיתי ברד"ק שמפרש ג"כ עד"ז, שיכנה עצמו רק בשם ישראל ע"ש עפ"י דרכו, ועל אותן נאמר ג"כ, וכל אשר יקרא בשם ה' ימלט (יואל ג' ה').

ויה"ר שיקויים בימינו נבואת הושע, והסרותי את שמות הבעלים מפ"י ולא יזכרו עוד בשמם, אלו כל השמות הבדויים מהמתחדשים והרעפארמער, כ"א ישראל יהי שמך, רק בשם הישראלי יקראו אשר הנחילו לנו למורשה רבותינו ואבותינו הקדושים מדור דור, וגם אותן שנכשלו בזה עד הנה בלא נודע, אמנם אחרי דברינו אלה נקוה שישובו ולא יעלו עוד שמות אלו על שפתם ולא יזכרו עוד בשמם.

פרק יא

כשמות אשר קרא להן אביו

בספר שאר ישוב (פ' תולדות) הבאתי רא' מן התורה שדקדקו אבותינו שלא לשנות שם שום דבר מאשר קראו להן אבותינו, ואעתיק קצת מש"ש בפ' ויקרא להן שמות אשר קרא להן אביו, צל"ד לכאורה מאי נפקא לן מזה, אבל כאשר שמענו ונדעם ואבותינו ספרו לנו איך שדקדקו יראי השם שלא לשנות לשונם ואפי' לכנות כלי או חפץ בשם אחר מאשר קראוהו רבותינו ואבותינו כי כל דבריהם תורה והיו מכוונים בקדושה ויהודים וצירופים כמו שנרמז בדרח"ל שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד, והרי זה בכלל שאל אביך ויגדך וכו' ואי' מצינו זה בתוה"ק, י"ל שלמדנו התוה"ק כאן איך שדקדק יצחק אבינו ע"ה וקרא לבארות שמות כשמות אשר קרא להן אביו.

וברבינו בחיי שם פתב וז"ל: כשמות אשר קרא להן אביו, ועשה כן לכבוד אביו, וממה שהתורה הודיעה לנו את זה, נראה שנחשב לו לזכות, ויש בזה התעוררות וק"ו שלא ישנה אדם מדרך אבותיו, שהרי יצחק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן, וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגיהם ומוסר שלהם, ואולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו לשאר האבות, וזו מדה כנגד מדה, עכ"ל.

חייב אדם לומר בלשון רבו

ולאו דוקא בשמות אלא כלל כל הלשון שדברו אבותינו אסור לשנות. וזהו פירוש מה שאמרו חז"ל (ע"ו י"ט) שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד, שנאמר ועלהו לא יבול, ופרש"י ז"ל שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהיא לשון נקיה ואושר ומרפא, עכ"ל.

ומצינו לחכמי הש"ס שנוהרו בשם ולשון רבותיהם שלא לשנותו אפי' לא ידעו טעם.

במשנה פרה (פ"א מ"א) א"ר יהושע לא שמעתי אלא שלשית
 אמרו לו מה הלשון שלשית אמר להם כך שמעתי סתם
 ופי הר"ב ואין לי לפרש וכו' מה הלשון רבעי אמר להם כך שמעתי
 סתם וכו' אמור מי"ח לסאה אמר להם כך שמעתי סתם.

ובעדיות (פ"א מ"ג) הלל אומר מלא היו מים שאובין פוסלין
 המקוה אלא שאדם חייב לומר בלשון רבו, והר"ב פי'
 היו אינו לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמע מרבתי שמעתי
 ואבטליון, ורמב"ם קיבל מאביו שמפני שהיו שמעתי ואבטליון גרי
 צדק לא היו יכולין להוציא מפהם מלת היו והיו אומרים אין במקום
 היו והיו הלל ג"כ אומר אין, כמו שהיו רבותיו שמעתי ואבטליון גרי
 צדק אומרים.

וע"ש בביאור הגר"א שמקשה ע"ז ומפרש דה"ק, שחייב אדם לומר
 בלשון רבו קאי אמלת מלא, דמיותר לגמרי במשנה דהוה
 סגי לומר היו שאובין פוסלין המקוה להכי קאמר אלא שחייב לומר
 וכו' ור"ל משום שרבו של הלל היו אבטליון שהיו גרי צדק לא היו
 יכול לבטא יפה הה' של מלת היו והיו משתמע כאילו אמר אין מים
 שאובין וכו' ושלא יטעו תלמידיו שכוונתו אין מים שאובין פוסלין
 בצירי"י להכי הוסיף מלא, ולהכי מדחייב לומר בלשון רבו אמר הלל
 ג"כ מלת מלא, אף שהוא היו יכול לבטא יפה מלת היו עיי"ש.

הרי עד כמה הדברים מגיעים מבלי לשנות מלשון רבו אף שיכול
 לקצר בדיבורו ושלא יכשלו בטעות המשתמע מדבריו. [וע"ש
 בתוי"ט, ובמס' כלים מ"ש הר"ב (פ"ח מ"ט) ובביאורי הגר"א נגעים
 (פ"א מ"ב)].

ואמרו בסוכה כ"ח על ר' אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מפי
 רבו לעולם, ועיי' מג"א סי' קנ"ו מש"כ לפרש בזה.
ועיין סנהדרין (ה' ע"ב) אי גמיר רשותא למה לי למישקל משום
 מעשה שהיו וכו' והוא מי בצים דרש להו ואינהו סבור מי
 בצעים וכו' ופרש"י וכי יהיב לי רבו רשותא מידק דייק בי' שיהא
 לשונו פתוח ולא יטעו השומעין את דבריו.

ועיין סוכה (י"ג ע"א) אזוב ולא אזוב יון ולא אזוב כוחלי וכו' ולא אזוב שיש לו שם לווי, אמר אביי כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה ובאתה תורה והקפידה עלי' בידוע שיש לו שם לווי וכו' ע"ש בפרש"י.

ובגמרא (ב"ק לט:): שור חשו"ק שנגח ר' יעקב משלם ח"נ, ר' יעקב מאי עבידתיה, אלא אימא ר' יעקב אומר משלם ח"נ. והוא פלא שלא רצו להגיהה אלא כתבו בלשון אשר קבלו, עם שהוצרכו לפרש אח"כ פירוש הלשון סתום שכתבו. וכתב בשלה"ק ז"ל שהיה להם איזה יחוד שהוצרכו לכתוב התיבות ר' יעקב משלם. **וכן** אפשר מכוון בגמרא (פסחים מ"ב ע"ב) א"ר יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלבו דרשה רב מתנה בפפוניא, למחר אתו כולוהו עלמא חצבייהו ואתו לגביה ואמרו ליה הב לן מיא.

ולכאורה למה אמר בלשון כזה שיטעו, והיה צ"ל אין לשין אלא במים שנשאבו אתמול קודם צאת הכוכבים, או בשקיעת החמה, אלא מסתמא כך קיבל בלשון זה [ובודאי היה טעמו וגימוקו עמו בפנימיות סוד ה' ליראיו] ולא רצה לשנות הלשון.

פרק יב

שם ולשון הקודש

לעיל הארכנו בתחבולות הבע"ד לערב קודש בחול טוב ברע בענין קריאת השמות, והנה כגורל השמות בימינו אלה כן בעוה"ר גורל לשון הקודש שהצליח מעשה הבע"ד לעשות שערורי' בבית ישראל לשון חדש לעבריים העוברים ובאו בה פריצים וחללוה, ועמדו מינים ממינים שונים ופרצו גדר' אשר על זה נקרא לשון הקודש גדר לשמור הקדושה, והם באוות נפשם הרע הפכו דברי אלקים חיים לדבר במ כתאוותם וכתועבתם.

ועיין בחתם סופר על התורה (פ' ויגש) עה"פ כי פי המדבר אליכם, פרש"י כי פי המדבר בלשון הקודש, נראה כי סגולת לשון הקודש שלא יתקיים באדם שאינו משמר עצמו בקדושה שפלא גדול הוא בגלות בבל בזמן שבעים שנה נשתכח לשון הקודש וה' העם חציים מדבר כשדית ואשדודית, יען כי לא שמרו עצמם בקדושה ולזה נתן להם יוסף אות על דרכו הטוב במה שלשון הקודש מורגל ושגור בפיו, ע"כ.

ועיין בס' יערות דבש ח"ב (דף צ"ה): הביטו נא וראו כמה גדלה מעלת לשון הקודש והוא המקרבת ישועה וגאולה וכו' בושני מכם עם קדוש לה' איך נשכח מאתכם לה"ק כולו מחמדים ובכל דבור ואות צרופי שמות וסגולות אמת, ועל זה נאמר החיים והמות ביד הלשון, והארכתי במק"א סגולות רבות בסגולות הלשון ורב יקרתו, וא' ממנו כי שומר משמרת הקודש ביחוד, כי בכל לשונות אף שיש חילוק בין לשון זכר לנקבה אם ידברו לנוכח אין הבדל, וא"כ יכול הזכר ונקבה להיות במחשך מעשיהם ולדבר והשומע בחוץ לא ירגיש ויחשוב כי שני זכרים מדברים זה עם זה, אבל בלשון עברי אפילו לנוכח יש הבדל בין את לאתה, לך ולכי, וכהנה רבות שינוים, וא"כ השומע בחוץ יבדיל וירגיש תיכף אם מדבר ומתייחד עם האשה או איש, ולכך נקרא לשון הקודש שמשמר

את ישראל מדבר ערוה ח"ו וכדומה, וזה שלא שינו את לשונם ששמרו חוק הלשון שמשמר את האדם מכל רע, ע"כ.

וע"ע בסדור עמודי שמים להר"י עמדין ז"ל בחלון המצרי שמלא ג"כ פיו תוכחות על אודות לשה"ק וכ' כי ראיתי שמה ושערורה בעם לא זו שאינם רודפים להכיר לשונם האמיתי לשה"ק, אכן כאשה המנאפת תחת אשה וכו' מפזרים ממונם ללמד בניהם ובנותיהם לשון צרפת להרגילם לשחוק וקלות ראש וניבול פה לבם יפת כידוע לכל שנה כל פרי ותולדות אותו הלשון וכו' ע"ש באריכות.

הרי העדתי לך עדים נאמנים שלשון הקודש נקרא על ששומר הקדושה מבלי להכשל ח"ו מדרך התורה והמצות, וידיעת ההפכים שזה לעומת זה אותם המפשיטים את קדושתה ללשון ככל הגוים גדול עונם מנשוא, כמאמר הכתוב כי דור תהפוכות המה להפוך דברי אלקים חיים לכפירה ומינות ר"ל.

ועוד רעה חולה הנמשך מזה, ומגזע ושורש אחד יצאו לשנות בקריאת השמות לדברים שהורגלו מימות עולם לתארם בשם קודש ועכשיו בעוה"ר רוח חדשה עבר בקרבם להסיר מהם מחלצות קודש ולהלבישם בלויי סחבות.

קראו בשמותם עלי אדמות

לדוגמא לפנים הי' ידוע כי בני ישראל נקברו על "בית החיים" כן קראו בני ישראל את הבית עלמין. ובלשון יידיש קראהו "הייליגע ארט" מקום הקודש ולהבדיל נכרים על "הסעמעטערי" או בשאר לשונות בשם אשר יקראום בני המדינה, לפנים בישראל אם הי' אחד מקלל חברו שיקברוהו על הסעמעטערי הי' יורד עמו לחייו, וכאן ר"ל הש"י נשכח שם בית החיים ולא יבושו אפילו החרדים והאדמו"רים הרע-בית וחסדיהם להקבר על הסעמעטערי. ועליהם י"ל המקרא קראו בשמותם עלי אדמות כמו

שעזבו את שמם הקודש ובחרו להם שמות הס"א, כן אדמות קבורתם שם טומאה בחרו לו ר"ל, נמשל כבהמות נדמו כמו האו"ה כן קוראים גם הם את בית קבורתם, זה דרכם כסל למו ואחריהם בפיהם ירצו סלה, ששגור אותו השם בפיהם וכו' אך אלקים יפדה נפשי מהם ומהמונם.

ז"ש לרמוז עוד דהנה כתיב בפ' בראשית, ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה, וייצר ה"א את האדם וגו' — דאדם נקרא ע"ש ב' טעמים, מן האדמה לקח, וכן מל' אדמה לעליון, ותכלית הבריאה הי' שהאדם יהפך החומר לצורה לדמות ליצורה, וע"כ בטרם יצירת האדם עשה השי"ת רמוז לזה. וזה ואד יעלה מן הארץ היינו שאותיות א"ד יעלה מן האדמה ונשאר מ"ה שם הקודש לדמות צורה ליצורה, אבל המה קוראים בשמותם עלי אדמות, אינם מעלים שם אדם לדמות לעליון רק נקראים על שם האדמה אשר ממנו לקחו, וע"כ אנחנו קוראים אותו, „בית החיים" כי עי"ז הוא מדבק א"ע באלקים חיים, אבל המה שאין קרוים אדם על שם אדמה לעליון רק על שם האדמה שממנו לקחו ע"כ נמשל כבהמות נדמו כרוח הבהמה ההולכת למטה ונקראים על שם זה, וא"כ כמה מהבושה מגיע לאותן שהולכין בדרכי הגוים ר"ל. וע"כ אחב"י תזהרו בהיוצא מפיכם ולשוונות הגוים לא יזכר ולא יפקד בפיכם ולא תשנו כלל משם הקודש השגור בפי ישראל מדורי דורות.

והמלצתי עליהם, „קראו בשמותם עלי אדמות" אל תקרי שמות (הש' בצירי) אלא שמות (הש' בפתח), שבשמותם רמזו השממון והחורבן שגורמים על ידי מעשיהם.

החושבים להשכיח את עמי שמו (ירמיה כ"ג, כ"ז)

גם הלום ראיתי מהמתחדשים בעת מעלים על שפתם דבר מדברי רבותינו ז"ל מקצירין וקורין רק הראשי תיבות של רבותינו וחכמינו ז"ל בעלי הש"ס בתיבת „חז"ל" ונקטו נפשם בקצירי ומרעיל, הנה בעלי המשנה והגמרא קראו את ראשי בני ישראל בשם

חכמים להדגיש ולהרגיש, שאותם מקבלי התורה המלמדים אותנו הם הם החכמים האמיתיים במלוא מובן המלה, והחרדים היו מוסיפין עוד ברגש קודש ואמרו ד"א הייליגע חכמים זכרונם לברכה, והגם שבכתב כתבו מעולם רק הר"ת, אבל לא כשאני נכתב אני נקרא חיים הם למוצאייהם בפה דווקא, ולא שמענו כזאת מרבותינו ואבותינו עד עתה, וכל זה נסתבב באשמת הרעפארמער שמכנים בדרשותיהם ומזכירים את רבותינו חכמי הש"ס בשם זה, ואפשר זה ג"כ בכלל דברי הכתוב (ישעי' כ"ט י"א) ואברהם חכמת חכמו וגו'.

ומכל הנ"ל תמצא להבין למה אלה הפוקרים הפורקים עול החפשים למיניהם ציונים וסייעתם ואגודתם, אשר הסבו שם ארץ ישראל על מדינת ישראל, ועזבו תיבת ארץ ואגודתו על אר"ץ יסדה, ורמוזהו חז"ל אשר שם שמות בארץ, א"ת שמות (ש צירי) אלא שמות (ש פתח) ויוצדק עליהם הפשוטו והמדרשו, שבעזבתם תיבת ארץ רומז למה ששמו שמות בארץ, דהנה כתיב (מלאכי ג'—י"ב י) ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה"צ, והוא עפימ"ש בתיקוני זוה"ק בהקדמה (דף ד' ע"ב) אמת מארץ תצמח, אמ"ת הוא ר"ת אלף מאתים תשעים אוף הכי אר"ץ אלף ריש צדי לקיימא בהון אמת מארץ תצמח ע"כ, היינו שנצמח אמת מתיבת ארץ נמצא שתיבת ארץ כינוי לאמת ברמז, ועמ"ש בחיבורי שאר ישוב עה"ת פ' בראשית שבפסוק זה נכפל תיבת אמת כי אמת מארץ תצמח ר"ת אמת, כן תיבת ארץ נכפל גם תיבת תצמח נכפל כי בג' תיבות אלו אמת מארץ תצמח, אותיות ראשונות הם אמת, אותיות שניות הם מארץ ואותיות אחרונות הם תצמח והם פלא עיי"ש באריכות מזה, והנה בדניאל (י"ב—י"א) מבואר סוד הגאולה ימים אלף מאתים ותשעים, וזה מרומז בתיבת אמת ותיבת ארץ.

וע"כ אותן הפוקרים והמינים שאינם מאמינים בהגואל האמיתי ובקץ הגאולה, אירע מכשול לפיהם בעזיבת תיבת ארץ לרמוז בזה כל כוונתם ומהותם, והכתוב צווח ואשרו אתכם כל הגוים

לקץ הגאולה כי תהיו אתם (אותיות אמת) ארץ חפץ, והם אינם חפצים בזה שהקב"ה חפץ כדכ' אל ארץ אחוזת ה' (ישעי' כ"ב — יט) אלא המה קיימו בנפשם אוי לנו כי עזבנו ארץ (ירמי' ט—י"ח) כי ארץ יסודו באמת כנ"ל חותמו של הקב"ה וקוי ה' המה ירשו ארץ וענוים ירשו ארץ (תהלים לו) וע"כ הוא אשר דברנו שבשם אשר יקרא האדם בו מרומזו בחינתו ושורשו.

שריון ושניר

ועמ"ש חו"ז ז"ל בס' אור למאיר פ' דברים (ג—ט) צדנים יקראו לחרמון שריון והאמרי יקראו לו שניר, שצריך להבין מה נ"מ מזה וכ' הכונה, צדונים המה הרעים המצדדים עצמם לחלוק על התורה כמו בקרח דלקח עצמו לצד אחד לחלוק על משה יקראו לחרמון שריון ר"ת שמאל רוממה ימין נופל (ר"ל) והאמרי הם הטובים אוהבי ד' מל' את ה' האמרת יקראו לו שניר ר"ת שמאל נופל ימין רוממה עכ"ל, וכבר נמצא בספרן של צדיקים הרבה דברים הללו בע"ז. וכן בספר אוהב ישראל, צידונים היינו הרשעים שהולכים מן הצד, לא בדרך הישר, הם קוראים לחרמון שהוא היצר הרע, שריון ר"ת שמאל רם ימין נופל ח"ו, והאמרי היינו הצדיקים, יקראו לו שניר שמאל נופל ימין רם.

וי"ש להוסיף עוד דבחולין (ס' ע"ב) איתא תנא שניר ושרין מהרי א"י מלמד שכל אחד ואחד מאו"ה הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם ארץ ישראל וכו', וברש"י ז"ל (בפ' דברים ג, ט) צידונים נקראו לחרמון וכו' ובמקום אחר הוא אומר עד הר שיאון היא חרמון, הרי לו ד' שמות וכו' שהיו ד' מלכיות מתפארות וכו' על שמי נקרא [ע"ש על מזמור ק"ז בתהלים ד' צריכים להודות שניצל מד' קליפות]. ויל"ד למה קראו אוה"ע בשמותם עלי אדמותם דוקא בשמות הערים האלה אלא מוכח משום שיש להם אחיזה בתיבה זו כנ"ל [ועמ"ש בזה בעניי פרש"י פ' תצוה והי' פי ראשו בתוכו וגו' כפי תחרא, למדנו שהשריונים שלהם פיהם כפול לתוכן ע"ש] הרי שקריאת שמות מקורם ואחיזתם כאו"א כפי בחינתו.

פרק יג

שנויי שמות ערכי הקודש

עכשיו המציא הבעל דבר תחבולה בענין קריאת השם, לטשטש הגבולים ולערבב המוחות מבלי שידעו להבדיל בין קודש לחול, ומכנים את בתי הספר שלהם בתי לימודי המינות בשם קודש דהיינו ישיבה, תלמוד תורה — „מתיבתא“ ותולין עצמן באילן גדול שקורין את המתיבתא הזאת על שם גאון וגדול הדור מפורסם מדורות שלפנינו, ותחת שם מסוה זה מכניסים לשם כל הפסול והאסור ופורשים רשת לרגלי אותן האנשים הפשוטים התמימים שרוצים לרכוש לבניהם בקיאות גם בשאר למודים או ללמדם עם התורה עוד חכמה להתפרנס בה ע"ד טוב תורה עם ד"א, בתוך הישיבה ומתיבתא שאין יודעים להבחין בין טוב ורע ורוצים לחנך את בניהם בדרך הישרה, בישיבת שם גאון וצדיק.

ואין זה ענין חדש, שכבר מבואר גם זה בתוה"ק דכולא בה, שכבר הי' לעולמים בדור אנוש (בראשית ד'—כ"ו) ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם ה'. זה ספר תולדות אדם וכו' וברש"י ז"ל אז הוחל לשון חולין לקרוא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה (לעשותן אלילים ולקריתן אלהות) ובתרגום יונתן מבואר יותר הבנת הענין שכ', ועבדו להון טעוון ומכנין לטעותהון בשום מימרא דה', והנה מ"ש בשום מימרא דה' צריך להבין שלפי פשטו הי' צ"ל ומכנין לטעותהון בשום ד'.

אלא י"ל הכוונה דאנו רואים תחבולות הבע"ד בזמנינו אלה להעביר על הדת ולהכניס צלם ע"ז הוא חכמת החיצונות וספרי מינות באותו המקומות המכונים בשם ישיבה ומתיבתא כדי להרעילם ולסמות עיניהם ולבם ולהרחיקם מאחרי ה' ותורתו, ומאשר הדבר נגלה ונודע מימות עולם שזה הוא נגד התורה ונגד עיקרי הדת, העמיד רועים רעים מחבלי כרם ה' צבאות המטהרים השרץ בק"ן טעמים, זהמה יוכיחו בראיות ובמענות ובסברות והגיונות שאדרבא

כהיום מצוה הוא עלינו ללמד דוקא דברים אלו, וכי זה הוא חכמת ישראל לעיני העמים, וכיו"ב דברים בדוים מלכותם, כל אעלה טענתם על שפתי, והכל בשם ה' כידוע מתחבולות היצר דשוחט חייב משום צובע, שעל עבירה אומר שהוא מצוה, וכן להיפך על מצוה שהוא עבירה, ואותן המסיתים ומדיחים אם לא יכולין לומר על טעוותהון תאוה תועב"ה שלהם שהוא אלקי, אומרים שהוא מצוות ה' עכ"פ, וז"ש התרגום יונתן ומכנין לטעוותהון בשום מימרא דה' היינו שקורין שם קודש כזה שמטעה את האדם שהוא מצוה, והם שלוחי הב"ד להעביר מן הדת תלמידי הישיבות ולהלעיטם מן החיצוניות עץ דעת תוהו ורע בכח התורה.

ובשמות תפקדו

ובזה יפורש ע"ד צחות מאמר רז"ל קידושין (ל' ע"ב) ושמתם סם תם נמשלה תורה כסם חיים וכו' כך הקב"ה אמר להם לישראל בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין וכו', שהכוונה בפשוטו שהתורה יבטל להיצר הרע, אבל צריך להבין למה אמר ברא לו, ה"י צריך לומר ברא כנגדו תורה תבלין, ועוד למה כינו את התורה בזה בלשון תבלין, הלא התבלין הם לסייע להטעם וריח של הבשר, אבל הניגוד להדבר אינו תבלין, וה"י צ"ל תורה מרפא או מחליש כנגדו.

אולם אחז"ל יומא (ע"ב ע"ב) וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה, ומובן עפ"י הגמ' סוכה (ג"ב ע"א) שהיצה"ר מתגרה בתלמידי חכמים יותר מכולם שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, וא"כ הלומד תורה בחי' שמאל אזי אדרבא התורה הוא עוד תבלין להיצר הרע, וע"כ הזהיר הקב"ה לישראל תדעו שבראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין ואם לא ילמדו התורה בטהרה יוכל ח"ו התורה (הזאת) להיות תבלין להיצה"ר.

ובעוה"ר הם המסיתים והמדיחים לקחו את התורה לתבלין ולסייע לצוד נשמות צעירי ישראל קדושים ע"י שם ישיבה ולומדים מעט תורה תבלין להיצה"ר להעביר את בני ישראל מדעת התורה הטהורה לדעת תוהו ורע, נמצא שהרי התורה שלהם הוא תבלין ממש לא כנגדו, שבלתי לשתף התורה עמו לא הי' יכול לצוד אותן הנפשות הטהורות אל הקאלידו שקראום ישיבה, וזה ממש כדור אנוש ר"ל לקרוא העצבים בשם הקודש.

ואותן בנן של גאונים וצדיקים שנתחברו להם והם מהמלמדים והמורים בישיבה קאלעדוש והוסיפו תבלין להיצה"ר וטענותיהם שוא ותפל בפירוש ארו"ל (מכילתא פ' יתרו פ"א) אל תתחבר לרשע לקרבו לתורה עכ"ל, והרבה נפשות קדושות ילדי בני ישראל נפלו ברשת הכופרים ע"י המורים הללו.

וכן שם ציון שהסבו להם הכופרים ואמרינן בירושלמי תענית (פ"ד ה"ב) ולאמר לציון עמי אתה אלו ישראל וכו' חזרני על כל המקרא ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה עיי"ש במפוי' ובוזה"ק צו (דף ל"ה) דכ"י איקרי בשמא דציון דכתיב ציון במשפט תפדה עכ"ל. דור תהפוכות המה מהפכים דברי אלקים חיים והם קראו חבורתם ציון, היש נבל גדול מזה ההופך וכו' לבני ישראל הקדושים מחליפים שמות הקודש לחול, ולדברי חול וחולין קוראים בשם קודש ונתקיים אז הוחל וכו'.

זכורני ימים מקדם אם אירע יוצא מן הכלל שלמד בנו שטודיום נמנעו אנשי מעשה לשתות יינו, ואין זה חומרא יתירה, וכן שמעתי משם אדמו"ר ממונקאטש, וכן כ' בספריו על הנוטים לשיטת הכופרים בגאולה ע"י משיח צדקינו בב"א שהם מנסכי יין.

ועוד הוסיפו בתחבולת הרשע הזה להוציא מן ההמון פשוטי עם וחסרי דעת הקודש והאנוסים שנשבו מילדותם בעבריינתם, אבל שורש קדושה יש בהם ויכולים להיות מתוקנים במקצת ע"י

החזקת התורה, כמו"ש כבר בסיום מס' הגיגה (אשר יובא להלן אי"ה) והמה באים בזרוע המנהלים הרבנים וראשי ישיבות של בתי המינים הקאלידזשעס שקראום ישיבות להשבית החזקת התורה ומסיתים ליתן הצדקות של ת"ת להם. וידוע משחז"ל וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו אלין אינון תמכין דאורייתא ע' בס"ס לקוטי מהרצ"א ובני"ש.

החזקת התורה

ואציג פה דבר מענינא מ"ש לסיום משניות ובסיום מס' הגיגה, בסיום המשנה שלהי עוקצין. עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנא' להנחיל אוהבי יש וגו', ודקדקו בספרים על כפל לשון צדיק וצדיק.

וכבר פרשו בספרים הרבה דאתי להורות כמ"ש רז"ל על שמח זבולון בצאתך ויששכר באוהלך, דזבולון ויששכר עשו שותפות יששכר עוסק בתורה וזבולון עוסק בפרקמטיא ומפרנסו ועי"ז נוטל חצי שכר יששכר בעוה"ב והיינו דאמרו רבנן בכפילא לכל צדיק וצדיק דהיינו לזבולון ויששכר עכ"ד.

והנה בבני"ש (מאמר תוס' שבת ה' ובמאמרי חנוכה ה'—י') כ' על משנתנו דמה ענין מספר ש"י ומביא בשם החיד"א ז"ל דמכל מצוה נברא מלאך א' והמלאך הוא שלישי עולם ולחשבון תרי"ג מצות דאורייתא וב' מצות דרבנן מגיע תר"ך מלאכים והמה ר"ו עולמות ושני שלישים ותוספת כתובה שלישי נוסף, הרי המספר מכוון ש"י עולמות עכתדה"ק.

וא"כ לפי הנ"ל הלא כל השכר של תורה אינו אלא ש"י עולמות ואם מחלקין השכר הזה לשנים אין מגיע לכל אחד רק חצי מן ש"י עולמות והאיך נתקיים מה ששנו חכמים בלשון המשנה לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות.

מלאים מצוות כרימון

אמנם נ"ל בהקדם מה שחנני השי"ת לפרש בסיום מס' חגיגה ארוז"ל בסיום מס' חגיגה ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהם ק"ו מסלמנדרא וכו' כה דברי כאש, א"ר אבהו אר"א אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל ק"ו ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאין מצות כרימון דכתיב כפלח הרימון רקתך א"ת רקתך אלא ריקנין שבך על אחת כמה וכמה. ע"כ.

והנה פשטו של דבריהם ז"ל אינן מובנים, בשלמא ק"ו הראשון הוא מאש קל לאש חמור אבל ק"ו השני ממתכות זהב גשמי למצות רוחני. וגם אומרם ריקנין שבך מלאים מצות והיא כדברים סותרים אם הם מלאים מצות א"כ אינם ריקנים. וגם לפי פירושם ז"ל שאמרו למה נמשלו כרמון משום שיש ברימון תרי"ג גרעינים, אינו מובן וכי פושעי ישראל מקיימין כל תרי"ג מצות שמלאים בתרי"ג מצות כרמון שמלא תרי"ג גרעינים. והא אפילו הצדיקים אין יכולין לקיים בזמה"ז רק ר"ע ולבי ע"ר מצות רק השלמתן הוא שעוסקין בתורת תרי"ג מצות, וכל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב וכו' וכן בכל המצות. אבל הפושעים שאין עוסקים בתורה ואין מקיימין מצותי כלל מה שייך לומר עליהם שמלאים בכל תרי"ג מצות.

אלא על כרחך הכונה היא מפני שישראל קדושים ונותנים צדקה ומפרנסים לת"ח ומחזיקין את הישיבות ולמוד תוה"ק בכל התרי"ג מצות נחשב לחלקם כאמור במשנת סיום המשניות להנחיל לכל צדיק וצדיק. וא"כ בשביל המעות שנותנים נחשב לחלקם שמלאים תרי"ג מצות ואע"ג שבאמת רקנים הם מכל מצוה. וז"ש אפילו ריקנים שבך מלאים מצות כרימון בתרי"ג גרעינים, ובדרך זה הוא ק"ו גמור ממזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב לא שלטה בו האור ופושעי ישראל שנותנים זהב הרבה לת"ת מקיימים

כל התרי"ג מצות ק"ו שלא ישלוט בהן האור של גיהנם נמצא דהק"ו עולה יפה מזהב לזהב כמו הק"ו מאש לאש.

אמנם צריך להבין אם הם פושעים אעפ"י שיש להם חלק בהמצות [ואין המדובר כאן מאותן המוסרים והאפיקורסים הכופרים בתורה שנידונין לדורי דורות לגיהנם כמארו"ל (ר"ה דף י"ז):] שעליהם נאמר חסד לאומים חטאת וצדקתם כאין וכאפס נחשב, אלא הכוונה בכאן על אותן שנכשלו מהמסיתים ומהמדיחים או לא יכלו לשלוט ביצרם ותאותם יביא להם] איך יפטר ע"י שמפורים ממונם מן עונש הגיהנם ר"ל הלא א' מעקרי האמונה שהשי"ת נותן שכר טוב למקיימי מצותיו ומעניש לעוברי מצותיו לכל א' וא' כפי' הרמב"ם ספ"ד דאבות שאין לפניו מקח שוחד, שאינו לוקח שוחד המצוה בשביל העבירה, ואחו"ל ב"ק (נ'.) כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חיי שנא' הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט. אלא הענין כי מהידוע שכל מצוה סגולתה לטהר את הנפש ולזכך את הנשמה וכל אדם נפעל כפי פעולותיו, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בשלהי מכות במשנה דרצה הקב"ה לזכות את ישראל דיש בכח מצוה אחת להביאו לחיי העוה"ב ע"ש, והיינו שזכות הצדקה וחלקו שלוקח בעסק התורה המאיר שבה יאיר לנפש הפושע שמהרהר בתשובה וישוב לעשות רצון קונו ואחו"ל שבת (כ"ג:) מאן דרחים רבנן הוי ל"י בנים רבנן ויזכה שיצאו ממנו בנים ת"ח ויראי השם וברא מזכה אבא וימחלו עונותיו ופשעיו ואין הגיהנם שולט בו.

שלימות

ובזוה"ק פ' מצורע כ' בהדיא דהמחזיק בתורה זוכה לבנים קדושים שכ' אינון תמכין לאורייתא מרישא עד סיומא דגופא וכ' וזכי לבנין דיתחזון לנביאי מהימנא. וענין זה שהמשדל ומגדל בניו לת"ת ברא מזכי אבא ונחשב כאלו למד בעצמו, מצאתי ראי' לזה במד"ר (פ' וישלח), ויבא יעקב שלם, שלם בגופו כו', שלם בבניו כו' שלם בממונו עיי"ש, ומנלן למדרש מן הכתוב שבג' דברים אלו מיירי ונ"ל עפימ"ש המהרש"א ז"ל בח"א (שבת ל"ג)

על מה שדרשו רז"ל שם ויבא יעקב שלם, שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו (על סדרן של דברים אלו עמ"ש בהקדמת ספר חידושי בני"ש), וכתב המהרש"א משמע ל"י שלם בכל מיני השלימות שהם ג' ע"ש.

והוא פשוט ומסתבר כי החסר מעט גם כל שהו אינו שלם ואין שלימות בלא ג' אלו שהם גוף ממון תורה, וא"כ איך פירשו במדרש שהשלימות הוא גוף בנים ממון, ושביק תורה, ובע"כ צריך לומר שכוונתם בנים צדיקים שאלולי זאת אחז"ל ברכות (י' ע"א) רני עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם אלא הכוונה הוא בנים צדיקים הם ת"ח תחת אבותיך יהיו בניך ונעשה האב שלם ע"י תורתו של בנו, וא"כ מ"ש במד"ר גוף בנים ממון, הם לאחדים עם מ"ש בש"ס גוף תורה ממון, ומזה ראי' למ"ש שהאב מקבל שכר מן תורת בנו כאלו הוא בעצמו בעל תורה, ואח"כ ראיתי בס' שמירת הלשון (שער התורה) הביא ממדרש שזוכה גם להמנות בין הצדיקים ע"י זה, וע"ש עוד במעלות המחזיק בניו לת"ח שקבץ הרבה בענין זה.

וא"ש ההמשך דבסוף חגיגה אמר שם לעיל דמזב"ח הפנימי טהור משום דהוה כלי עץ העשוי לנחת ומה דמצופין בזהב עי"ז לא הוי ככלי מתכת משום דמיבטל בטיל צפויין לגבייהו, וזה דמיון לע"ה שעיקרו עץ יבש ואמנם הוא מצופה בזהב שנותן צדקה והחזיק לומדי תורה עי"ז יהי טהור ויסייעו לבא לתשובה גמורה.

ועיין מה שפי' באלשיך הק' בפ' תרומה, ועשית בדי עצי שטים המה המחזיקים לת"ח יהיו עצי שטים עץ חיים למחזיקים בה וצפית אתם זהב בעושר וכבוד, ואמר בטבעות הארון יהי הבדים לא יסורו ממנו, שהן המחזיק לת"ח והן הת"ח יחדיו יחסו בצל ה' וכן המחזיק יקבל שכר כמו הת"ח ע"ש.

וכ"כ שם הכלי יקר שע"ז נאמר ועשית ארון עצי שטים, בהיות שלא כל אדם מוכן לתלמוד תורה מ"מ יש צד בכל אדם שיכול להיות שיהי' חלקו בתורה כי אף אם אינו מוכן לתלמוד מ"מ

יכול הוא להחזיק ידי לומדי' ונחשב לו כאלו הוא למדה כיששכר וזבולון והיינו ועשו ארון עצי שטים עץ חיים כי זה דבר הכל יכולין לעשותו, אבל אין הכל יכולין לעמוד על הנגלה והנסתר בתורה הרמוז באמרו מבית ומחוץ תצפנו עיי"ש.

היוצא מזה לענינינו שלהמחזיקים את הלומדי תורה נחשב להם כאלו קיימו כל התרי"ג מצות דאורייתא ובודאי גם זו מצות דרבנן דמאי שנא, הרי שגם להם כת"ר מצות.

יששכר וזבולון

והנה בבני"ש לחדש סיון (מאמר ח' אות ו') כי הנשים שמסייעות לבעליהן ללמוד תורה שנושאים חצי השכר בעוה"ב. של לימוד תוה"ק, מ"מ אין הקב"ה מגרע שכר הת"ח רק הוא נוטל שכרו משלם, כ"כ בשם שו"ת פרי ע"ח, והוסיף לומר שכן הוא גם בנידון יששכר וזבולון, שזבולון המחזיק את יששכר נוטל חצי שכרו אין נגרע חלקו של יששכר ואין הת"ח חסר כלום.

והבנת הדבר הוא דדבר רוחני אינו נעתק ממקום למקום רק מתרבה והשכר הוא רוחני וכו' והרי זה כמדליק נר מנר שהראשון הנדלק ממנו אינו חסר כלום, ופי' בזה ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש העושה מצוה בסיוע אשתו כמעשהו כאלו ה' הכל במעשהו בלי סייעתא, הגם שהי' ע"י סיוע אשתו או אחר המפרנסו ונוטל מחצית שכרו עכ"ו ששלם לו הקב"ה כאילו הי' במושלם מעשהו והוא החסד הגמור עיי"ש מה שפי' בזה ישלם ה' פעלך ותהא משכורתך שלימה, מצד חסד ה'.

ונ"ל שמרמוזו ומדויק זה בחתימת המשנה עתיד הקב"ה להנחיל (נחלת איש היא מה שמגיע לו) לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שמחלק את התר"ך לשניהם, ש"י ליששכר וש"י לזבולון ומקבלו מן הדין בנחלה, אבל מצד החסד מוסיף מן דילי' לך ה' החסד וממלא ליששכר כת"ר שלם שנא' להנחיל אהבי י"ש מכח נחלה,

ואוצרותיהם אמלא, מה שנחסר ליששכר החצי מן כת"ר אנכי אמלא להשלים (והעיר ידידנו ה"ר חיים דוב ב"ר בנימין „אמלא" בגימ' „חסד").

עוד לי העני הי' נ"ל שגם זבולון נוטל חלקו בשלימות כמו יששכר, ולישנא דמחצית שכר שמובא בספרים היינו לפי הסברא וסלקא דעתין דמן הדין פלגינן שכרו של יששכר לחצאין, אבל לפי הנ"ל שאין הקב"ה מגרע שכן של יששכר בעד כת"ר מצות של תורה, וכל מצוה שבתורה שעוסק בה יששכר הוא בכחו של זבולון, נעשה מזה כת"ר גם לזבולון שזוכה בכל הכת"ר מצות ונוטל גם הוא שכרו משלם ש"י עולמות בעד הכת"ר, וכן אמרו במד"ר קדושים (פרשה כ"ה), אם נכשל אדם בעבירה וכו' מה יעשה ויחיה אם הי' למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים וכו' ואם אינו למוד לקרות ולשנות יחזיק ידי לומדי תורה, כי בצל החכמה צל הכסף, עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי מצות (היינו המחזיקים) אצל בני תורה בגן עדן וע"ש עוד.

ועיין עוד בזוהר הקדוש בהקדמה (דף ח' ע"א) על הכתוב (תהלים קי"א) ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד, שכל טוב דא אילנא דחיי, דאיהו שכל טוב בלא רע כלל, ועל דלא שריא ביה רע איהו שכל טוב בלא רע, לכל עושיהם אלין חסדי דוד הנאמנים תמכין אורייתא, ואינן דתמכין אורייתא כביכול אינן עבדין, כל אינן דלעאן באורייתא לית בהו עשי' בעוד דלעאן בה, אינן דתמכין לון אית בהו עשי', ובחילא דא כתיב תהלתו עומדת לעד וקיימא כורסייא על קיומיה כדקא יאות.

ועיין במגלה עמוקות (ס"פ מקץ) דהצדיק יורש שני פעמים ש"י עולמות וגם הרשע כשחוזר בתשובה לפעמים זוכה ג"כ לתר"ך עולמות, וע"כ במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים וכו'. ע"ש והוא כדברינו הנ"ל.

וכן משמע מלשון רש"י ז"ל בפ' שמח זבולון, לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה, וכן הוא בזה"ק פ' ויחי ע"ש שמוכח שנוטל כ"א שכרו משלם.

באר חפרוה שרים

ועיין מ"ש מרן באגרא דכלה בפ' חקת בפ' באר חפרוה שרים בשם מורו הק' מלובלין ז"ל שהוא הרמז על לומדי תורה ועל התמכין דאורייתא, וזה שיעור הכתוב באר הוא התורה חפרוה שרים היינו שרי התורה חופרים אותה בעצמם לחפש בגנוזי, כרוה ר"ל אבל קונין אותם נדיבי העם היינו הנדיבים הגם שאינם בעלי תורה קונים אותם בממונם שמחזיקין הת"ח כרוה לשון מכירה שכן במדינת הים קורין למכירה כירה (ר"ה כ"ו ע"א), ונמצא הם ב' מדרגות בתורה או במחוקק היינו החוקקים בעצמם או במשענותם הם שעושין משענות לת"ח בעלי התורה ויהיו אגודים אלה באלה עיי"ש עוד, וחידוש שבסה"ק דברי יחזקאל שכ' ג"כ לפרש כן שיש להם חלק שוה בין המחוקק ובין המשענותם, ולא ראה שקדמותו בזה.

עכ"פ היוצא מזה שגם אלו הקונים בממונם חלקם שוה לאותם העמלים בה, והבאתי ממדרש שיוכל לזכות עי"ז למנות בין הצדיקים, ואתי שפיר לשונם ז"ל במשנה עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק יששכר וזבולון ש"י עולמות ונברא מלאך מכל מצוה שלומד יששכר והשם הטוב מנחיל לצדיק הלומד ש"י ולצדיק המחזיקו ש"י.

ואמר התנא בה בסיום המשנה, כי משנה פירושו פי שנים כמאה"כ משנה שכר שכיר, וכן כאן בארצם שכר משנה יירשו וזוכים שניהם לכת"ר וכמ"ש במגלה עמוקות ס"פ מקץ סוד כסף משנה, כי כל ישראל יש להם ב' פעמים ש"י, שיש לכל אדם חלקו בגן עדן בשעה שנברא וחלקו בגיהנם, ושמא תאמרו שאין לוקח אלא חלקו בלבד, וז"ש ואצרותיהם אמלא שנוטל גם הש"י עולמות

של הרשע, והרשע נוטל חלק הצדיק בגיהנם משנה שברוך, ובצירוף הש"י שלו ושל הרשע הרי יש לו כמנין „כתר“.

הארכתי בכ"ז להציג אפס קצת מגדולי מעלת המחזיק בתורת ה' האמיתי ומכלל הן וכו' גודל עונשם של אותן המדיחים את ההמון ההולכים לתומם ותחת מסוה של שם תלמוד תורה וישיבה ערום יערמו על המון עם להוציא דמם מידיהם לעשות עם ההמון ככל תועבתם וההמון לא ידעו במה יכשלו, והש"ת יזהר עיניהם להבחין ולהבדיל בין האור והחושך ולהחזיק במעוז התורה האמיתית כמאה"כ עץ חיים למחזיקים בה.